

VÄLIS-EESTI

Nr. 2

VEEBRUAR

1937

Soodsam ostukoht väliseestlastele

on

„PÄEVALEHE“

raamatukauplused, kirjanduse- ja paberilaod.

Tallinnas, Suur Karja tän. 23 ja Pikk tän. 2.

SOOVITAME SUURES VALIKUS:

Kõiki eestikeelseid raamatuid,
maakaarte, linnaplaane ja vaatekaarte.
Riigi- ja seltskonnategelaste päevapilte ja postkaarte.

Kõigi Eestis ilmuvate ajakirjade peale tellimiste vastuvõtmine.
Tellige ainult meie kaudu Eesti algupärast- ja tõlkekirjandust.

Tellimiste täitmine asjatundlik, kiire ja korralik.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinn — Eesti, Pikk tän. 2, oma telefoni keskjaam 428-83.

EESTI KIRJANDUSE SELTSI

periodiliste väljaannete omandamist pole veel keegi kahetsenud!

Elav Teadus — populaarteaduslik seeria, mis oma sisult seisab paremate välismaa sellelaadiliste väljaannete tasemel. Ainevalikult on ta vägagi eluline ja huvitav haritlasele ja esitusviisilt arusaadav ka algkooli lõpetajale. Moodsast kodukorraldusest praegusaja maailmapoliitikani, kosmose ääretusest üherakulise olese abitute liigutusteni ulatab ta valdkond: kõige mitmekesisemad vaimu- ja looduseteadused leiavad peamiselt eesti teadlaste poolt usaldatava esituse asjatundliku toimetuse juhatusel. Varustatud rohke pildimaterjaliga ning rõõmsate värviliste kaantega ilmub aastas 12 ca 112-lk. raamatut, à 1 kr., ettetellides 9 kr. aastakäik.

Suurmeeste Elulood — biograafiline seeria, mis tutvustab maailma suurte isikute elu ja loomingut lapsepõlvest surmani, näitab võitlusi ja raskusi, võõraid maid ja rahvaid ja ajaloolisi aegu põneval ja kaasahaaraval kujul. Peale teadmiste rikastamise annavad elulood usku ja julgust ellu; väga tihti on kuulsaid mehi võrsunud kehvaoludest ja nende elukäik on heaks eeskujuks igapähele. Aastas ilmub 6 piltidega umbes 150-lk. raamatut, ettetellides 7 kr. 50 s. aastakäik.

Maailmakirjandus — ilukirjanduslik tõlkeseeria maailmakirjanduse klassikalisisest teoseist nii proosas kui värsis. Ta koosseisu kuuluvad tööd, mida loetakse suuriks vaimseks väärtusiks kõigi rahvaste juures, mis on alussambaiks Euroopa kultuurile ja mida õpitakse koolides. Teoste ainult nimepidi tundmine nende kättesaamatuse tõttu võõras keeles võib alles nüüd muutuda nende sisuväärtusest osa saamiseks; liiati nende tõlkijad valitakse parimate asjatundjate hulgast. Arvustus ongi MK esimesele, 1936. aastakäigule annud täie tunnustuse. Aastas ilmub 6 umbes 300—600-lk. raamatut, à 3 kr. 75 s. — 6 kr., ettetellides 18 kr. aastakäik.

Eesti Kirjandus on kuukirjaks kõigile neile, kes huvituvad kirjanduse, keele, kultuuriloo, rahvaluule ja -teaduse küsimustest ja kes soovivad kursis olla ilmunud raamatutega. Olles eesti suurimaks kirjandusekäsiteljaks ja -arvustajaks, kannab ta kokku varanduse, mida võib tarvis tulla igal ajal — nüüd, 10 ja 100 aasta pärast. Lisana ilmuv „Eesti raamatute üldnimestikus“ on toodud hoolas bibliograafia kõigist Eestis ilmunud (ja Nõukogude Vene eestikeelseist) trükiseist. Aastakäik 12 nr-t, à 50 senti, ettetellides 5 kr. aastakäik.

Eesti Kirjanduse Selts

Tartu, Ria 19, tel. 6-01, posti jooksev arve 20-36.

VÄLIS-EESTI

VEEBRUAR, 1937

Nr. 2

9. AASTAKÄIK

Vabariigi aastapäeva puhul.

L. A. Norrak.

Eesti Vabariigi sünnipäeva ei pühitse mitte ainult Kodu-Eesti, vaid ka väliseestlaste laiad ringkonnad. Eriti need, kel sidemed kodumaaga on veel elavad ja värsked. Kuid ka kõigil teistel on küllalt põhjust Vabariigi aastapäeval oma kodumaale mõelda sooja tundega.

Sajad-tuhanded kodumaa poegi ja tütreid on aegade vältel veerenud võõrsile otsima avaramaid perspektiive.

Võime rõõmuga nentida, et möödunud on ajad, kus kodumaalt lahkujale mööduandvaid ringkonnas vaadati, kui rahutuile seiklejale. Välis-Eesti pere on osutunud vääriliseks esitajaks oma kodumaale võõrsil, kandes auga sini-must-valget lippu maailma kaugemaisse nurkadesse.

Nii paljudki, kes on suutnud koguda võõrsil väikese kapitali, on pöördunud tagasi kodumaale, viies kaasa võõrsil karmis elukoolis omandatud kogemused ja teadmised, neid tegevusse rakendades kodumaa parema tuleviku heaks.

Rõõmuga võttis väliseestlaste pere teatavaks majandusministri Selteri kõne, milles ta kutsus tagasi kodumaale kõiki neid Välis-Eesti pere liikmeid, kes vahelduva õnnega võõrsil omale avaramat tulevikku püüavad luua.

See teadmine, et Välis-Eesti pere töö võõrsil oma kodumaa heaks väarika hinnanagu on leidnud, tiivustab meid veelgi agaramalt ja pidevamalt seda jätkama.

Võitlus olemasolu eest võõrsil on halasamatam. Selles võitluses, mis meid alatasa kui teatava pinge all hoiab ja meie alalist tähelepanekut ja valvelolekut nõuab, on üks tegur, mis meid elustab, julgustab ja tiivustab. See on teadmine, et oleme ühe väikese sangarliku rahva liikmed, kelle

rõõmusid ja muresid meie jagame isegi alateadlikult.

Eesti tuntud riigitegelane K. Eenpalu ütles tabavalt mõni aeg tagasi:

„Isamaa ei ole mitte ükski määratud aineliseks, materiaalseks äraelamiseks, vaid see on veel rohkem määratud meie kõlbliseks olemiseks ja meie vaimseks elamiseks. Isamaa ei ole mitte ükski saatuseks, vaid ta on kogu meie elu ja usu sisu. Isamaa on meile ühtlasi usutunnistuseks, ta on meile tööks-pidamiseks — ta on meile võitlusideaaliks, — kõigeiks selleks, mis meie vaimseid ja moraalseid tunge toidab ja sisustab.“

Oma kodumaad õpime tõeliselt hindama võõrsil, ka need meist, kes üleolevalt ütlevad: „Mis tähendab mulle Eesti, mis on ta mulle annud?“ Ka nemad kannavad seda tunnet eneses, kuid nende petlik enesearmastus ei luba seda avalikult tunnistada.

Meie tunneme võõrsil rõõmu, kui saame rääkida oma emakeelt. Meie loome omale rahvuslikud ja seltskondlikud keskused, sageli suurte raskustega, et kokku tulla — hinge tagasi tõmmata, uut jõudu koguda ja oma sisemisest varakambrist neid ardeid esile tuua, milliseid hoiame ainult oma inimestele.

Meie ülimaks püüdeks olgu koostöö, üksteise mõistmine ja oma rahvuse austamine. Mida tihedamini meie kokku hoiame ja üksteisele abiks oleme nii nõu kui jõuga, seda väiksem on ümberrahvustumise hädaoht võõrsil.

Kui meie seni ei ole kõike saavutanud, mida püüdsime, kui meie parimad kavatsused nurjuvad ja näiliselt pehme kevadetuule asemel kõle sügistuul meie ümber undab, siis on meile julgustuseks teadmine, et meie päralt on tulevik, et Eesti päralt on tulevik!

S y d n e y, Austraalia.

Reisija pagas tollilauual.

Reisijate pagasi kohta käivad määrused Eesti uues tolliseaduses.

Igale reisijale on tema reisi tüütavamaks osaks igasugused tollikontrollid, mis tulevad läbi teha iga riigi piiril. Ühes riigis on need karmimad, teises kergemad, olenevalt riigi majanduslikust olukorrast. Mida rohkem riik oma kaubanduse kaitseks on sunnitud tarvitama tolle, piirates importi, seda karmimalt kajastavad nende kitsenduste tagajärjed reisijate pagasi kontrollimisel, kuna kõrged tollid ahvatlevad salakaubitsemisele.

Eesti ei kuulu nende riikide hulka, kus reisijate pagasi läbiotsimine on peaaegu isikut alandav toiming põhjalikkude puistamistega ja taskute tuhnimisega. Ametnikkude korrektne käitumine, pagasi kiire läbi vaatamine ja sõbralik suhtumine reisijaisse jätab hea mulje. Aastad on toonud selles suhtes tublit paranemist.

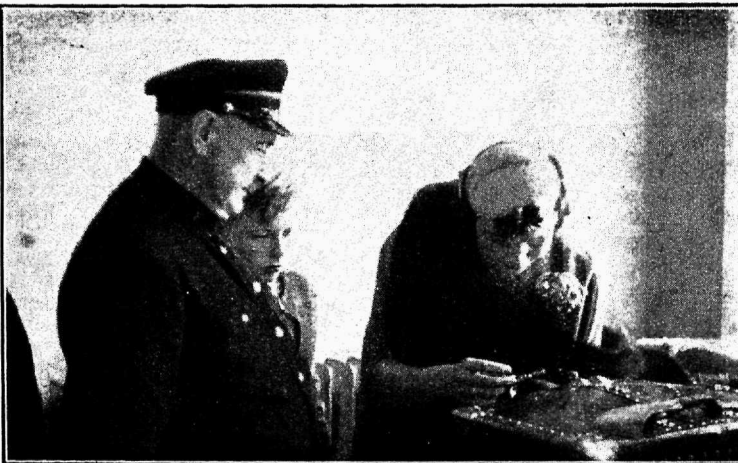
Siiski ei ole reisijat, kes tollikontrolli ees ei tunneks teatud närvilikkust, kuigi tal põhjust ei ole kartuseks. See on hirm sekelduste ees, kui peaks siiski selguma, et reisija pagasi hulgas on asju, mis käivad tolli alla või mis koguni võidakse tembeldada salakaubaks. Kes siis reisijatest teab täpselt kõiki tolliseadusi ja -määrusi, et võiks pidada end kindlustatuks kõigi üllatuste vastu! Seda enam, et tolliseadused muutuvad.

1. jaanuarist s. a. hakkas maksma Eestis uus tolliseadus, mis tõi mõningaid väikesi muudatusi ka reisijate pagasi kohta käivates normides. Eeskätt on parandused redaktsioonilist laadi ja reisijate pagasi kohta käiv osa on nüüd tublisti kokkusurutum ja ka selgem kui endises seaduses, mis tihti oli lihtsalt halb tõlge omaaegsest vene seadusest.

Üldiselt ei too uus tolliseadustik endaga kaasa põhjalikke muudatusi, vaid tema aluseks on võetud eelmine tolliseadustik, mida muudeti, parandati ja täiendati sedavõrd, kuivõrd seda nõudsid rohkem kui kümne aasta jooksul selgunud puudused (eelmine tolliseadus võeti vastu riigikogu poolt 1923. a.).

Eriti iga väliseestlast, kes tuleb kodumaad külastama ja omaga harilikult ikka õige suure pagasi kaasa toob, huvitab küsimus, mis tal kehtiva tolliseaduse järgi on lubatud omaga ühes tuua ilma tollita, ja mis mitte. Väliseestlastele, kes asuvad jäädavalt kodumaale, tehakse muidugi igakordse eripalve põhjal tema poolt kaasatoodud tolli alla käiva kraami suhtes kergendusi.

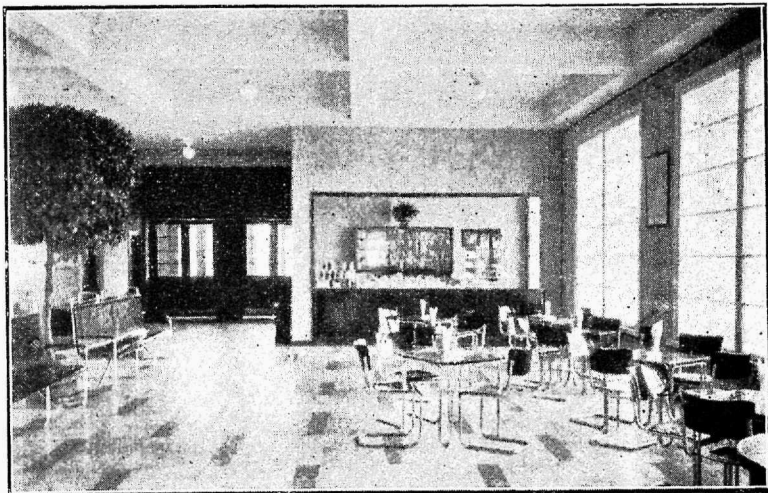
Kahjuks on ka väliseestlaste hulgas tihti neid, kes püüavad tarvitada tolli usaldust kurjasti, kuigi see neile enamasti ei õn-

Ärev moment.

Tolliametnik
asub revideerima
sumadani.

Mugav nurk (ei-
nelaud) reisija-
temaja oote-
ruumis, Tallinna
sadamas.

Valgusrohke ja
avar ooteruum
on varustatud
moodsa teras-
mööbliga.

nestu ametniku kogenud silma ees. Eriti kuri on toll nende esemete suhtes, mida püütakse tollikontrolli ees sihilikult varjata, või, nagu eelmine seadus seda nimetas, peita „iseäralise kavaluse abil“. Vastav paragrahv pajatab: „tollile alluvad või sisse- ja väljaveoks keelatud esemed, mis ei ole tolliametnikule näidatud enne revideerimist, ja mis leitakse peidetult, nagu mahutatud kohvrite, käekottide jne. kahekordsesse põhja või õõnsaisse seintesse, sisseömmelduna pagasi hulgas olevaisse riietesse ja pesusse, kokkutraageldatud riiete, pesu, tekstiilide jne. näol või muul viisil, samuti, kui need esemed leitakse peidetult reisija enese juures, loetakse salakaubaks.“ Salakaup aga konfiskeeritakse ja süüdlasele määratakse rängad rahatrahvid.

Reisija on kohustatud tolliametnikule ise üles andma tollimisele alluvad esemed. Kui ta seda aga siiski ei tee ja vastavad esemed leitakse reisija riiete või pagasi hulgas peitmatult („ilma erilise kavaluseta“ — nagu eelmine seadus ütles), siis määratakse esemeilt peale põhitolli veel lisatolli 3 prots. suuruses põhitollist.

Seletusena märgitakse, et kui esemed leitakse reisijate seljas olevate riiete hulgas, siis loetakse nad ikkagi salakaubaks, s. t., kui tollile alluvad esemed olid näiteks taskus ja neid ei esitatud tolliametnikule. Ei päästa siin enam seegi, kui reisija need asjad välja annab enne isikliku läbiotsimise

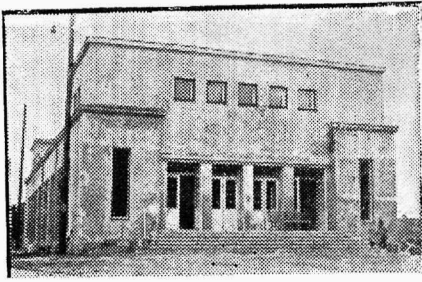
algust. (Isiklik läbiotsimine toimub neil juhtumel, kui isik on kahtlane ja on põhjust arvata, et ta oma isikul varjab tollile alluvaid esemeid).

Mis siis lubatakse reisijal omaga kaasa tuua ilma tollita?

Eeskätt lastakse läbi tollita piiramata arvul kanderiideid, ihupesu, jalanõusid, peakatteid ja kaelarätte, kui need olid enne tarvitusel, ja kui ei ole kahtlust, et nad oma suuruse ja omaduste poolest on määratud reisijale, kes neid veab. Siis kaks vahetust voodipesu, 6 salvrätti, 6 käterätti, 2 patja ja 1 pleed iga reisija kohta. Tualettasju, mis olid juba tarvitusel, lastakse läbi tollita iga reisija kohta 1 igast liigist, kui need on reisijale tema reisil vajalised.

Söögiaineid lastakse läbi tollita sel määral, mis reisijal läheb tarvis kuni lähema sõidusihini. Alkohoolseid jooke on lubatud tollita kaasa võtta mitte rohkem kui 1 liiter täiskasvanud inimese kohta. (Eelmises seaduses oli sama määr, kuid nõuti, et alkohol peab olema pitseerimata nõudes. Une seaduse järele ei ole enam vajaline pudelite tülakas lahtikorkimine tee peal või koguni mõne lonksu rüüppamine pudeli pealt, et pudel näiks „tarvitatud“).

Tubakasadu lastakse läbi tollita: tubakat kuni 200 grammi, paberosse, sigarette, sigarillosid kuni 100 tükki ja sigareid kuni 50 tükki iga täiskasvanud reisija kohta.

Uus reisijatemaja Tallinna sadamas.

(Enne oli tubakasaaduste kaasatoomise eesõigus ainult meestel. Nüüd on seda laiendatud ka naiste kohta, ja kui daam oma 50 sigariga astub tolli laua ette, ei ole ametnikul temale midagi enam öelda).

Kohvrid, käekotid, korvid jne. lastakse läbi tollita, kui need on määratud ja tarvilikud reisija pagasi pakkimiseks.

Reisijail nende elukutses tarvitaminevid esemeid lastakse läbi ilma tollita järgmiselt: arstidel — arstiriistad, ülikooli õppejõududel, õpetajatel ja õpilastel — raamatud ja muud õppeabinõud, käsitöölistel — nende käsitööriistad, kunstnikel — nende tarberiiistad, meremeestel ja teistel — nende elukutses vajalised riistad ja instrumendid.

Peale eespool loendatute lastakse läbi tollita veel binoklid ja käsi-päevapildiaparaadid — mitte rohkem kui üks iga reisija kohta, sporditarbed sportlastele, reisikirjutusmasinad — isikuile, kellele need on reisil tarvilikud, ja tarvitusel olnud mängukaarte — 2 mängu iga reisija kohta.

Uusi esemeid, või neid, mis ei lasta läbi tollita, kui reisija asju, võib igal reisijal lasta sisse tollita kuni 10 krooni ja perekonnale kuni 20 krooni põhitollil suuruses, s. t., selles suuruses vabastatakse tolli alla käivaid esemeid tollimaksust (eelmise seaduse järgi lubati esemeid tuua tollita sisse, kui tollimaks ei ületanud vastavalt Kr. 2.— ja Kr. 5.—, nii et nüüd on vastavaid norme tublisti tõstetud).

Kui mõni reisija omaga kaasa toob esemeid, mida ta pärast jälle kavatseb välismaale tagasi viia, siis lastakse need — kuni kuue kuuni — läbi tollita, kui ta tollimaksude kindlustamiseks annab tollile vastava tagatise. Kui reisija tähtaja möödumisel

vastavat eset välismaale tagasi ei vii, siis nõutakse ikkagi tollimaksu ja see peetakse kinni vastavast tagatisest.

Siia alla kuuluvad eeskätt liiklemisabinõud, nagu autod, mototsiklid jne., millega Eestisse tullakse turismi otstarbel. Kuid jõuvankrite läbilaskmine üle piiri võib toimuda ka eriliste dokumentide, n. n. trip-tikute ja rahvusvaheliste tolliläbilaskelubade kaustikute (carnets de passages en Douanes) järgi, millised antakse välja nende autoklubide poolt, kelle eest vastutab Eesti Autoklubi. Need dokumendid asendavad siis tagatise.

Reisija pagas, mis saadetakse järele reisijale 3 kuu kestel tema välja- või sissesõidu päevast arvates, lastakse läbi tollita ainult tolliinspektori igakordsel korraldusel, kui reisija endaga ühestoodud esemed ei ole ületanud juba vastavaid norme.

Kõik soodustused reisija pagasi suhtes ei maksa aga nende reisijate kohta, kes lühiajaliselt sõidavad välismaale, näiteks ekskursioonis ühispassiga, või kes liiguvad üle piiri legitimatsiooniga kaartidega või muude lühiajaliste lubadega (Läti, Soome).

*

Väliseestlased, kes kodumaale tagasi pööravad pikemaks ajaks või jäädavalt, toovad omaga harilikult kaasa ka oma majakraami, mida võõrsil ei taheta realiseerida, kuna seda kodumaal tuleks muretseda uuesti.

Nendele võimaldab seadus majakraami tollimaksust vabastamist. Kui majakraam on kohale jõudnud, revideeritud ja tollimaksu suurus kindlaks määratud, esineb väliseestlane vastava avaldisega Maksudevallitsuse direktorile (kui tollisumma suurus on kuni 500 kr.) või Majandusministrile (kui tollisumma ületab 500 kr.), kes siis tollimaksust võivad vabastada. Et majakraam kuulub tõesti avaldise esitajale ja on olnud tema kasutuses, selleks peab ta esitama vastava tõenduse (välisvõimude poolt koostatud ja Eesti esinduse poolt kinnitatud või Eesti politsei poolt väljaantud tunnistuse). Vabastamise juures on eelduseks, et väliseestlane on võõrsil elanud pikemat aega (üle aasta) ja asus ka kodumaale kas jäädavalt või pikemaks ajaks.

Ed. R.

Osa Kljutši külast.
Ees külaelanikud kelgu ette rakendatud koertega.

Eestlane Kamtšatkas ja Alaskas II.

Elamused jää ja lume regioonis.

J. Pajus.

RAHUTU MAAPÕUE ÜLLATUSED.

Sõites jõge mööda Uški ja Koserevski külade vahet, näeb silm Kamtšatka kuulsaid vulkaanilisi mäeahelikke, mis kuni 1000 jala kõrguste kortsudena piiravad jõekaldaid. Jõgi on mitmes kohas uuristanud mäeküljed lagedaks, — uhtunud nähtavale kihistusi, mis lasevad oletada, et maakera pind siin on kunagi liikunud üsna kummaliselt kukerpallis. Iidsete, aastatuhandeid tagasi juhtunud sündmuste, loodusemõllu tunnistusena näeb silm jõekaldal veepinnast ulatuvat kaht savikihti, valkjat ja halli, — nende peal aga merepõhja munakivide lademe, milline liin laiub loodsirgelt niikaugale kui silm ulatab; pole kahtlust, et see kunagi on olnud merepõhi. Mäed ise, mida katavad kõrged männid, on sõredast, pruunist vulkaanilisest tuhast, mida läbib ristirästi kivistunud puud; nende hulgas leitakse ka mammutiluid, millest kohalikud venelased valmistavad suhkru- ja soolatoose, sest luu on hästi hoidunud, puhas ja lõhedeta, ainult värvilt pisut kollane. Kamtšatka

mägede tuhast on leitud veel muidki, veel suuremate loomade luid ja kolpe, kelle nimed on teadmata.

Ent vulkaaniline möll, mis Kamtšatkas möllas tuhandeid aastaid tagasi, pole lõplikult vaibunud ka praegu. Maakera pind rappub ja suitseb siin veelgi. — Ühel aprilliööl 1922. a. juhtus Ustj-Kamtšatski läheduses merealune maaväring, mis pühkis ära kaldal asetseva konservivabriku ja paiskas süllapaksused jäätükiid merelt kümme kilomeetrit sisemaale mägederüppe. Konservivabriku aurupaat leiti hiljem 5 klm. eemal järvest, muu sisseade ja hooned kadusid jäljetult. Talvel elas vabrikus vaid valitseja-lätlane oma naise ja kolme jaapanlasega, — nendest leiti kevadel vaid naise ööpesus laip järvest; teised kõik jäid kadunuks. Ustj-Kamtšatski küla seejuures aga jäi puutumata.

— Üks suurematest küladest Kamtšatkas on Kljutši, kus majade arv tõuseb isegi 75-le. Külas on oma kirik, kool ja arst, küla elanikud on vene-korjaki

segaverelised. Erilise tähtsuse külale annab aga ta naaber, — 30 klm. kauguses asetsev Kamtšatka suurim vulkaan, — Kljutševskaja sopka, mille 15.000 jala kõrguseni pole veel ulatunud ühegi inimese jalg. Looduseuurijad (prof. Schmidt j. t.) on küll jõudnud selle vulkaani jalani, tema vallutamisest aga ei saa olla juttu, esiteks, järskude mäekülgede, teiseks, tipus vahetumalt möllavate lumetormide, ja kolmandaks, kivide pärast, mida paiskub vulkaani kraaterist. Öösiti võib külas alati jälgida seda õudseltilusat vaatepilti, — helepunaste kivide lendu taamal asuvast kraaterisuust. Vulkaani ja ühe teise naabermäe vahel asub kõrgel järveke, kus ei puudu ka mäeforellid; kuidas need sinna said, on mõistatus, — küllap vist kandsid neid sinna kajakad või kullid.

Halbade ilmade tulekut kuulutab hiiglane ette juba 2—3 päeva varem, pannes õhu värisema paukumisega, mida võib kuulda kuni 100 klm. kaugusele. Maa-alt paiskuvate gaaside võitlustest õhusurvega sünnib mürin, mille suuremad paugud paiskavad kõrgele tohutuid aurupilvi. Kord juhtusin ka mina nägema üht sarnast „suurpurset“, mis tõusis umbes 3000—4000 jala kõrgusele ja mille kroon seenetaoliselt laienedes hakkas varisema alla vedelate hiiglatilkade massina. Aastat 60 tagasi on mägi sülitanud ka laavat kuni 20 klm. kaugusele; vähemaid laavaeruptionsioone juhtub ka praegu.

Kljutši külast teisel pool, üle jõe 20 klm. kauguses asub teine juba kustuv vulkaan Ševelutš, mis siiski veel väävlit välja ajab ning mille kraateri äärde seepärast pääseb vaid pealtpoolt tuule, kuna muidu väävlisuits lämmataks ronija. Vähemaid maaväringuid on selles ümbruses tihti; tunne on nendest esiteks küll jube, aga pärast harjub ära, — märkad vaid majaseinte kägisemist ja laelambi liikumist.

Nende külade hulgas, kus pärismaalaste eluviisid ja omapära on säilinud kõige puhtamal kujul, võib mainida eeskätt

KAMAKI KÜLA,

mis küll koosneb vaid 12 majast. Elanikeks temas on korjakid, olles juba osalt

venestatud. Elavad jahist, kuid kasvatavad ka natuke kariloomi ja aedvilja. Kamaki ümbruses, piki Kamtšatka jõge, on endistel aegadel korjakke elanud rohkesti. Vastupanus venelastele olid nad küllalt sõjakad ja visad. Tõendusena, et neid ümbruses elutses rohkesti, võib leida kõrgemates kohtades gruppidega nende endiste elamute asemeid. Kunagi aastaid tagasi oli Kamtšatka laastanud inimestest lagedaks ka taud — mustad rõuged. Need, kes ei surnud taudi, põgenesid metsadesse. Ühes mahajäetud külas siis leitud onnist veel vaid üksik tüdruk, kes näljas ja meeltesegaduses närinud maaslamavat surnut.

Korjakid, väikese kasvuga, mustaverd rahvas, on kõigist teistest pärismaalastest põhjas kõige elavama iseloomuga. Ehkki ametlikult ristiusulised, hoiavad nad põhjapoolsetes Kamtšatka osades visalt kinni vanadest šamaniusu kommetest ja pühadest. Võõrastele on korjakid kinnised, vene asunikete isegi vaenulikud, hütüavad neid „murka'deks“. Korjaki perekonnas kuulub otsustav nõu ja sõna perekonna vanimale meesliikmele.

Suurem mainimisväärne korjakide küla on veel Karaga, mis asub merekalda naabruses väikese jõe ääres. Selles külas on korjakid samuti juba natuke venestunud. Küla kohal, umbes 25 klm. kaugusel merel asub Karaga saar. Saarel inimelanikke ei ole; ent see-eest leidub seal soobleid ja rebaseid ning tuhandeid põhjapõtru. Küla ja saare vahel meri talvel kunagi ei külma kinni niivõrd, et saaks põdrakarjad ajada mandrile; seepärast vaid suvel käivad elanikud saarelt endile liha toomas.

Selles piirkonnas peatusin muuseas ka Ivaska külas, kus mulle jutustati, et aastaid tagasi küla olnud pikemat aega piiratud marutõbistest huntidest. Esimestena murdnud hundid kõik koerad ning asunud siis ründama majade aknaid, mis noil aegadel olnud kleebitud ainult paberi ja põienahaga. Elanikud kindlustanud aknad laudade ja pinkidega ning avanud püssitule, — välja minna ei julgenud aga keegi.

Kamtšatka hundid on haruldaset suured, kuni 185 sm. pikad. Koerad hundi kallale minna ei julge, ehkki karu kallale lähevad kohe.

**Kamaki' küla
elanikud.**

**Pärismaalased
on venestunud
korjakid, mis
avaldub ka nende
väljumises.**

KAMTŠATKALANE, NAGU TA ON JA ELAB.

Kamtšatkalane on haruldaselt vaikse iseloomuga, lärmitemisi nende keskel on harva kuulda. Lausa löömingut pole ma pärismaalaste juures kõigil mu pikkadel Kamtšatkas viibimise aastatel üldse juhtunud kuulma ega nägema. Ka on kamtšatkalane äärmiselt aus; seejuures tuleb aga märkida, et kuigi ta ei puutu teise raha ja vara, omab ta siiski nõrkuse viina suhtes. Kui jätta viina lauale, siis kaob see kohe, kui pärismaalane temale kuidagi ligi pääseb; vaid vähesed suudavad sellele kiusatusele vastu panna. Viinavaras oma tegu ei salgagi, lubab kohe „võla“ õiendada, ja teebki seda. Külades, kust inimesed läinud kalale või mujale toimingutele, jäävad majauksed lukustamata; toetatakse vaid kepp väljaspoole vastu ust, täheks, et kedagi pole kodus.

Teenistusvõimalused pärismaalastel on üldiselt head. Saamatuid leidub vaid üksikuid. Sõltuvuses perekonna suurusega ja ka meeste jahiosavusega kulutab iga üksik kamtšatka leibkond elatiskuludena aastas 1000—3000 krooni. Kevadest kuni talveni, mil algab uus küttemishooaeg, saab pärismaalane kõik oma tarbed kauplustest vabalt võlgu. Kuna siis ka võetakse mõndagi, mis kaupluses aga silma puutub,

siis harilikult keegi oma võlgadest kunagi ei vabane. Kokkuhoidlikke ja „musta päeva jaoks“ korjajaid kamtšatkalasi on vaid üksikuid. Oma võlga keegi ei salga, kuid tasumata jäävad kamtšatkalaste võlgadest nii mõnedki. Muidugi oleneb pärismaalaste büdžetis palju juba üksnes jahionnest. Võlatasumise suhtes kehtib Kamtšatkas rahvalause: „Kui Jumal annab, siis maksan, kui aga õnne pole, siis ootad.“

Üheks huvitavaks nähteks Kamtšatkas on seegi, et kunagi ei juhtu selles metsarikkas maailmaosas metsapõlemist. Põhjus on lihtne: iga inimene, kes viibib metsas jahil või muul otstarbel, alati hoolikalt kustutab oma tulepesa, kuna mõistetakse, et ühes metsapõlemisega kaovad ka metsloomad. Ja seda kardab pärismaalane „kui tuld“.

Ka pole ma kunagi kuulnud ega näinud tulekahjusid külades, ehkki suvel kuumaga igasse majja tehakse otse kotta suitsuase, kus sääskede tõrjumiseks vahetumalt põletatakse lehti ja vanu puuoksi. Tuled suitsevad ka lautades ja õuel, kuhu ümber kogunevad loomad. Koerad kaitsevad end sääskede eest sellega, et magavad kerratõmbudes, ja siiski on koerte silmad ja nina, mida ei kaitse pikk karv, suvel sääskede hammustamisest ikkagi verised.

Korjaki tüüp.

SÄASENUHTLUS.

Kui viibida suveõhtutel pardijahil või karuvalvamisel kuski madalikul või pöösaste vahel, siis harilikult ei saa püssigi palgele panna, kui juba sääskede paks pilv katab näo ja nägemise. Õhk madalamates kohtades on sumisevatest sääskedest otse hall — kui aga lasta sääskedevõrk näo ette, siis jälle näeb vähe ja on lämbuvalt

soe. Tihti võib külatänavail suvel näha mõnd meest, kes käies vehkleb kätega, nagu tõrjuks ta sääski; — ta teeb seda isegi siis, kui neid tema ümber pole, sest kätega vehklemine on temale juba harjumuseks saanud.

Naljakas on suvel peidust jälgida karu, kuidas see kohmakas loom Kamtšatkas võitleb sääskedega. Olles kannatanud sääskede vaevamist juba hea tüüki aega, — kui neid on juba küllalt tunginud kõrvu ja ninna, raputab karu pead, vehib käppadega ja — kannatus otsas — läheb vette. Olen näinud mitmel korral, kuidas sellises olukorras karu oma poegi sõnakuulmisele õpetab: ema jõekaldal läheks vette ja ujuks teisele kaldale, aga pojad ei tule järele! Väikestele vesi ei meeldi, karjuvad ja ei liigu paigast. — Siis pöördub ema tagasi, annab pögadele paar parajat müksu ja tõukab nad vette. Ja nüüd läheb ladu-
sasti, — ema ees, pojad taga.

LUMETORMID.

Kamtšatkas algavad juba septembri keskpaiku lumetormid. Esimestena katsuvad jõudu väikesed „tormikesed“, ning hiljem, oktoobri alul, läheb lahti päris-torm, mis vältab ühe söömuga 3—6 päeva. Torm algab järsku, ehkki vilunud silm tema tunnuseid näeb juba aegsasti: taevaservale enne tormi ilmuvad üksikud valged „rebu-pilved“ ja seejärel juba tunni või poole jooksul läheb mõll lahti. Õhk tormis on lämmatav, silmi lahti teha ei ole võimalik, peened lumeterad peksavad kui liiv vastu palgeid, kogu ümbrus vingub, justkui oleksid pääsenud valla kõik maailma kurjad vaimud. Tormijõud on eriliselt kõva poolsaare põhjapoolsetel suurtel legendikkudel, kus külaelanikud on sunnitud tõmbama majast majani rühmad, et takerdudes nende külge pidada ühendust naabritega. Need, keda torm tabab kodunt eemal, katsuvad kohe pugeda varju kuhugi metsatukka; kui metsa läheduses ei ole, siis löödakse üles telk, kaevatakse end võimalikult sügavamale lumme, ning kui torm on eriti kõva, võetakse telki kaasa ka koerad, arvult vähemasti 8—10 looma. Sest nõnda saab rohkem soojust. Kelk aga kinnitatakse kõvasti maa külge,

Dranka küla
elanikud oma
elamu ees.

muudu viib torm ta ära ja matab lume alla. Alul kuulduv telki veel tormi hulgu- mist, kuid varsti, kui lumi on tuisanud telgi maatasa, ulatub telki vaid tumedat kohinat, olemine telgis on soe ja mugav, kui on käepärast toitu endale ja koortele, s. o. kuivatatud kala, siis võib torm möllata.

Tormi ajal on tuule surve miivõrra suur, et ta kaldalt munakivide vahelt tungib edasi ja puhub sisse põranda alt sada meetrit kaugemal asuvasse majasse. Kalda äärde püstitatavatel majadel ei võeta ära pealmist maakorda mätastega, mis on kaitseks tuule eest. Nii oli ka meie majaga. Kuid majal oli väike kelder ja sealt puhus siiski tuul sisse, vaatamata sellele, et maja seinad kuni kolmanda palgini olid kaetud mätaste ja jääga. Toa põrandale laotatud presendist ja põdranahast vaip tõusis tormi ajal nagu vaimudest kergitatuks kuni 20 sentimeetri kõrgusele!

Vilumata inimesele võib selline elu näida päriselt jubedana, see aga, kes juba harjunud võitlema loodusega, ei näe siin midagi iseäralikku.

On tulnud ette juhtumeid, millal kogemata venelased tormi kätte jäädes end nädalapäevad on pidanud toitma koeralihaga ja hülgenahast rihtmädaga.

Keegi venelane kord talvel sõitis teise külla, mis asus vaid 30 klm. kauguses,

ning seeasemel, et teiste soovitusel järele tõmmata jalga põdranahast jalanõud, läks teele lihtsates vene vildikutes. Mees jõudis küll pärale, aga tagasiteel eksis võsastikku. Kui jalad vildikutes hakkasid külmetama, katsus mees tuletegemiseks hagu raiuda, ent vildikud ei sulanudki soojaks; olles ekslenud ringi terve päeva, kaotas mees jõu, kuni koerad ise töid ta kelgul meelemärkuseta olekus koju.

Oli juba hiline õhtu, millal mind siis kutsuti kiires korras teda vaatama. Astudes sisse tema hiitti, nägin, et mehe nägu ja mõlemad käed olid mustad; jalad oli mees torganud veeämbritesse, kus jalasääred kohe olid kattunud jääga, justkui külmanud lihal, mida aeglaselt sulatatakse vees. Mees ise oli juba tuimavõitu, rääkis vähe. Arstimeid oli mul kodus käepärast mitmesuguseid, arst aga asus mitmesaja kilomeetri kauguses ja seepärast katsusin õnnetut aidata nii hästi-halvasti kui sain. Ei jäänud muud, kui tuli mehe jalad jätta vette, kuni sääртеle jääd enam ei tekkinud, siis tegin harilikku nõrga äädikaga jalgadele kompressesid ööd ja päevad läbi; alles neljandal päeval hakkasid mehe jalad soojaks minema. Lõppeks tuli ka nahk maha ja mees kaotas ainult kaks varvast.

Eestlased Vene revolutsiooni päevil Kaukaasias.

Eesti organisatsioonid Kislovodskis ja Pjatigorskis. — Oma ajaleht. — Taudide võimuses. — Kodusõja keerises.

Eestlaste elust Kaukaasias Vene revolutsiooni päevil annab kujuka kirjelduse omaaegne mõisavalitseja ja karjaasjanduse instruktor Anton Martinson oma mälestustes, mis ta on kirja pannud ja annetanud Välis-Eesti Ühingule. A. Martinson töötas enne 1910. aastat Enge vallas sekretärina, kus ta juhtiva tegelasena agaralt võttis osa sealset seltskondlikust tegevusest, kutsudes ellu 1905. a. Enge Põlumeeste Seltsi. 1909. a., kui kohalikuks talurahva komissariks tuli isik, kellega vallasekretäridel muutus läbisaamine raskeks, otsustas A. Martinson vallakirjutaja kohalt lahkuda ja siirduda põllumajanduslikule tegevusalale. Varsti saigi ta valitseja koha Jamburgi kreisi Priluga mõisa, mille omanikuks oli suure kaubakontori omanik A. B. Ellers Peterburis.

1917. a. hakkas A. B. Ellers ehitama Pjatigorski linna kanalisatsiooni tarvete vabrikut Kaukaasia kuurortide kanaliseerimise otstarbel. Ühtlasi asutati sinna ka kaubamaja osakond, kuhu A. Martinson määrati juhatajaks.

Siin algas Martinsoni kirevam elujärk, kus tal kaasa tuli elada kõik Vene kodusõja raskused, sest siin käisid ägedad võitlused valgete ja punaste vahel. Enamlaste võimule tuleku puhul määrati A. Martinson, kui endine valitseja, karjakasvatuse instruktoriks.

Kuidas seal eestlased elasid, seltse organiseerisid ja ühissetevõtteid asutasid ning milliseid jubeuspäevi tuli neil elada üle kohutava taudi puhkemisel, sellest laseme pajatada A. Martinsoni ennast.

Toim.

*

Juba enne maailmasõda olid asunud mitmed perekonnad eestlasi Kaukaasia linnadesse elama. Mõned neist lähedastest eesti küladest „Altmäelt“, „Livooniast“, „Maruhast“ ja „Esto-Haginskist“, teised aga otse Eestist välja rännanud.

Nende varemalt asunute hulka kuulusid perekonnad: Mõistlikud — Pjatigorskis ja Georgievskis, Laasbergid ja Vahid — Kislovodskis j. t.

Maailmasõja ajal, kui mõnes paigas toiduainete küsimus raskemaks muutus,

tuli Kaukaasia senistele eestlastele lisa, aga eriti suurt juurevoolu võis märgata 1917. aasta lõpust alates, millal Eestist paljud asutused evakueeriti Venemaale ja mõned neist Kaukaasiasse. Paljud eestlased rändasid Eestist Kaukaasiasse Saksa okupatsiooni eel ja selle ajal. Nii kogunes 1918. a. Kaukaasiasse eestlasi juba õige rohkesti. Et siingi üldise korralageduse tõttu toiduainete hinnad tõusnud olid ja teenistuse võimalused raskendatud, siis langesid paljud kaunis täbarasse seisukorda. Sellega võib osalt vast seletada seda põhjust, miks uued juuretulijad, eriti need, kelle seisukord raskeks muutus, varemalt siia asunud eestlasi üles otsisid.

Varsti avaldus eestlaste keskel ühine tung ja peagi asutati Kislovodskisse „Eesti Selts“, Pjatigorskisse aga „Sõjapõgenejate Komitee“. Komitee alustas tegevust alguses Kislovodski Eesti Seltsi osakonnana, andes abitarvitajatele sõjapõgenejatele-eestlastele toetust nii palju, kui seda lubas seltsi rahaline jõud. Teistele oldi abiks teenistuse muretsemisel jne.

Hiljemalt läks korda komiteed ühendada Pjatigorski sõjapõgenejate riikliku organisatsiooniga, kust siis ka abitarvitajatele teataval määral rahalist toetust võis saada. Keskkorganisatsioonil, kuhu kuulusid mitmed rahvused, nagu vene, eesti, läti, leedu, poola ja armeenia, oli kavatsus sõjapõgenejate kodumaale saatmist organiseerida, seni aga, kui see võimalik ei olnud, neile teenistust ja kortereid muretseda ning üldse nende eest hoolitseda. Mõeldi asutada töökojad, kuhu tööle paigutada teenistuse sõjapõgenejaid. Mõned väiksed ettevõtteid pandigi käima, näiteks küünalde valmistamine jne., kuid suuremad kavatsused jäid teostamata, sest enamla-

Eesti selts Kislovodskis 1917. aastal.

Esiplaanil seltsi esimees dr. Hans Kuk k, kes nüüd elab Tallinnas.

sed, nähes selles kodanlist organisatsiooni, likvideerisid Keskkorralduse.

Kodusõja ja korratuma postiühenduse puhul puudus Kaukaasia eestlastel kodumaaga igasugune ühendus. Tuli leppida ainult nende väheste sõnumitega, mida üksikud sõjapõgenejad, kes Saksa okupatsiooni eest ära põgenesid, ligi töid. Sellepärast enam kui kunagi enne tunti siinsete eestlaste seas puudust oma häälekandja järele. Tõusis mõtte asutada ja panna käima oma ajakiri. Mitmekordsete nõupidamiste järele jõuti viimaks niikaugele, et Pjatigorskis 22. sept. 1918. a. ilmus „Kaukaasia Eesti Asunduse Teataja“, mille trükkimine suurte raskustega oli seotud ja ainult sel teel võimaldus, et kõigist Pjatigorski trükikodadest ladinä tähed (šrift) ühte kokku koondati.

Lehe väljaandjaks oli Põhja-Kaukaasia asunduste büroo, toimetasid A. Siimomägi, H. Kuk k ja E. P a a v o, ladjaks oli M a a s i n g.

Tellimisi oli rohkesti ja materjalid mitme numbriga jaoks valmis, kuid ettevõtet ei saanud kuigi kaua jätkata.

Samal ajal asus valitsuse esitajana Pjatigorskisse keegi enamlane rahvasasjade komissar Aikuni, kes sulges sõjapõgenegade Keskorganisatsiooni, samuti ka Kaukaasia Eesti „Asunduste Teataja“, kui kodanlised asutused ja ettevõtted.

„Asunduste Teataja“ asemel anti välja Eesti komissari Ed. D e p m a n n i poolt kommunistlikku lehte „Eesti Õigus“, mis mõne numbriga ilmumise järele seisma jäi.

Eesti Selts Kislovodskis töötas 1918. aastal esimehe dr. Kuk k'e ja sekretäri J. M ö l d e r'i juhatusel õige edukalt. Liikmeid oli seltsil ligi 300. Seltsi poolt asutatud „Eesti kodu“ asus Olhovski uul. nr. 10, selleks üüritud majas, väga ilusas kohas, Kislovodskis mäe veerul.

Samal ajal oli asutatud eestlaste poolt Kislovodski pargi servale Eesti Kohvik. Oma hea asukoha tõttu töötas kohvik väga edukalt, võites suurt lugupidamist suvitajate seas. Enamlaste surve all aga pidi ka see oma tegevuse lõpetama.

Rahulolematus punaste vastu kasvas iga päevaga. Eriti tuntav oli see vastolu kasakate seas, kelle hulgast vormeerusid mõnede endiste kindralite juhatusel terved ratsasõjaväe osad, mis aegajalt võtsid ette rünnakuid mägedest välja, linnades ja külates asuvate enamliste väeosade peale, tülitades neid niimoodi õige tihti ja hoides alalises ärevuses. 1918. a. lõpul oli aga enamlaste ja kasakate vahel käimas juba täielik sõjategevus, sest kasakad, kes olid moodustanud ratsaväe näol tuntava sõjalise jõu, liikusid Ekaterinodari poolt tulles Pjatigorski peale, vallutades ühe küla teise järele.

Alguses ei uskunud kohalikud enamlased isegi, et kuuldused kasakate suurtest võitudest on õiged, vaid neid jutte peeti kuritahtlikult levitatuteks.

Sama aasta lõpul oli minul kui karjakasvatuse instruktoril ülesandeks sõita Pjatigorski ringkonna piirile, Aleksandriiski stanitsast umbes 30 versta hommikusse, karjanäituste korraldamise otstarbel. Jõudes kohale, märkasin kohalistes elanikkudes suurt ärevust ja varsti selgus selle põhjus. Lähedal olevad enamlaste väed olid põgenema löödud, kes korratumalt taganesid, maha jättes haigeid, haavatuid ja igasugu sõjamoona. Vaadeldes lähedase mäe servalt seda pöörast põgenemist, võisin vähe aja pärast märgata tagaajajaid kasakate ratsaväe osi.

Niisuguste ajaolude juures ei tulnud minu ülesande täitmisest midagi välja, vaid lasksin voorimeestel kohe kodupoole tagasi keerata, et veel enne ühenduse katkestamist Georgijevski ja seal raudteel Pjatigorski pääseda, mis minul suure vaevaga ka korda läiks.

Samal ajal oli külates suuresti laiali lagunenud plekiline soetõbi, mis tol ajal väga palju ohvraid nõudis, sest surevuse

protsent oli suur. Oma silmaga nägin Aleksandriiski stanitsas sellesse tõvesse surnuid maetavat koormate viisi. Suuremalt jaolt olid need taganevad enamlased-sõdurid. Õudne oli näha langesmas põgenejaid haigetena külatänaval soppasse, kust mõne aja pärast neid haigebarakkidesse korjati, kus nad müidugi arstiabi puudusel surmale suikusid.

Mõni päev hiljem sai ka Pjatigorski sama saatuse osaliseks. Vist ühel jaanuari hommikul, kui mina oma ametikohale ilmusin, näen omaks imestuseks, et linnas on suur liikumine. Terved voorid sõdureid ja sõjavarustust voolab Teplosernaja uulitsat kaudu steppi Georgievski sihis. Samuti valgusid sinna ka haiged enamlased haigemajadest, turjal magadiskotid, padjad ja tekid. Üldse olid liikvel kõik, kes aga liikuda suutsid. Paljud ei jõudnud küll kaugele, sest valitseva pakase ja möllava taudi tõttu langesid nad linna uulitsale, kust neid pärast — keda elusalt, keda surnult — ära koristati.

Enamlaste põgenemine sündis nii kiirelt ja ilma ühegi püssipauguta, et lõunaks oli linn neist täiesti tühi ja linna kaitsmisele asus „Kaitse komitee“.

Mõni päev hiljem pakkus põgenemise tee õudset ja hirmust pilti. Pea terve tee pikkuselt kuni Georgievskini, kuhu oli Pjatigorskist umbes 30 versta, oli teeäär kaetud inimeste ja hobuste raibetega, mahajäetud sõiduriistade ja igasuguse sõjavarustusega.

Samal ajal võttis plekiline soetõbi eriti hoogu, mille tõttu surevus linnas tõusis enne kuulmata kõrguseni.

Turu ääres asus endine riidemagasin, kuhu ajutiselt oli paigutatud korterisse sõjapõgenejaid. Seal oli ka taud lahti puhkenud ja surm pidas lõikust täiel määral. Igaks hommikuks kujunes maja sein ääres hunnik laipadest, mis sinna öö jooksul paisati läbi akna ja ukse.

Linna vallutamise järele kasakate poolt, asuti kõige pealt linnas vedelevate laipade koristamisele. Olgugi, et kõik voorimehed ja jalatöölised linna puhasdamisele olid mobiliseeritud, kestis puhastustöö rohkem kui nädalapäevad.

Emirovskaja uulitsat kaudu, mööda Ellersi vabriku kontorist ja mööda minu elukorterist voolasid iga päev vöörid laipadega, mis olid risti laotud vankrile, nagu puuhald.

Ka eestlasi langes taudi ohvriks.

Veel terve 1919. aasta möllas haigus, kuid surevus muutus nõrgemaks. 1920. a. ei leidunud enam ühtki inimest, kes seda tüütavat tõbe ei oleks läbi põdenud.

*

Veebruarikuu algul 1920. a. tekkisid poliitilisse taevasse jällegi ähvardavad tormipilved. Ikka visamalt hakkasid liikuma kuuldused, et valgete väed olevat lagunemas ja punased — enamlased — tungivat peale. Olevat oodata uuesti Kaukaasia vallutamist. Algul ei tahtud seda küll uskuda, aga varsti ilmusid märgid, mis oletuste täidminekut ennustasid. Nimelt oli näha sõjaliinilt lahkuvaid kasakate väeosasid, kes ühes sõjavarustusega koju poole ruttasid. Nagu pärast selgus, olevat selleks lagunemiseks põhjust annud kindral Denikini mõistmata teguviis, mis avaldus kasakate maa iseseisvuse lõpetamises ja Kuubani maa Raada (kasakate omavalitsuse) laiail ajamises.

Varsti lähenes kodusõja liin sedavõrd, et oli kuulda juba suurtükkidest laskmist. Meeleolu muutus ärevaks, nagu see sarnastel kordadel endastmõistetav on. Majapidamist ähvardas tõsine hädaoht.

Vaatamata ärevale meeleolule, otsustasin 27. veebruaril 1920. a. Pjatigorski poole teele saata vööri, et tuua ära Pjatigorskist põllutööriistad, mis seal juba valmis olid ja ootasid toimetamist Karpušino mõisa, mille valitsejana müüd tegutsesin. Kavatsesin ka ise ligi sõita. Hommikul vara ilmusin talli juurde, et teha veel viimaseid korraldusi. Hommik oli udune ja hall, mis muutis meeleolu veelgi murelikumaks. Korraga märkasid udu seest kerkivat ratsanikke, kes end mõisa piiramiseks korrallikku ahelikku üles seadnud olid.

Olime enamlisest ratsaväest sisse piiratud. Kohe käsutati töölisel platsi, lasti

härjad, arvult 30 paari, vankrite ette rakendada, viljakotid, õlivaadid ja muu toiduainete tagavara peale laduda ning juhiti siis vöör sõjaväe staapi, mis asus mõisast 10—15 versta kaugusel. Sinna aeti ka kõik kari — lehmad, sead ja hobused.

Suure tellimise ja nurumise tõttu läks korda osa toiduaineid tööliste perekondade toiduks alles jätta. Kõik administratsiooni ja personaali meesliikmed areteeriti ja viidi samuti sõjaväe staapi, Srednoje Seloo'sse.

Areteerimisel rahustati meid, et peale rekvireeritud varanduse äraandmist saame vabaks.

Staapi jõudes ei tehtud meie vabaks-laskmisest aga väljagi, vaid vähese peatuse järel korraldati meie edasisaatumist sõjaväe seljataha ühes kõige varandusega, peale hobuste, mis ratsaväelaste poolt kohe tarvitusele olid võetud. Mõisast staabini sõitsime endi hobustel, kuid seal tahteti meid jala edasi saata ja meil oleks tulnud maha käia hea tükk rasket väsitavat teed. Õnneks varsti staabist lahkumise järele tuli meile vastu keegi ülema moodi mees, kes meist näis huvitatud olevat. Pidas vööri kinni ja päris, kuidas meie sija sattunud oleme. Jutustasin loo ära ja toonitasin, et meid ülekohtuselt on areteeritud ja varandus ära võetud, kuna meie ometi mõned sõdijad ei olnud, vaid erapooletud põlluharijad. Ülem pani vööri seisma ja küskis nii kaua oodata, kuni saadab meile hobused järgi. Varsiti olidki kohal meie hobused pinkvankritega ja sõit läks edasi lähema külani, kus asus ratsaväe peastaap.

Jutustanud ära staabiülemale oma loo, lasti meid küllavanema vastutusel lahti, kuid keelati külast lahkumine ilma sõjaväeülema loata. Seda vabadust ei saanud me aga kaua maitsta, sest teisel päeval saadeti meid ühes kraamiga jälle edasi Vorontsovo-Aleksandrovski küllasse. Siin anti kõik kraam ja loomad sõjaväevalitsusele, kuna meid — 15 meest sulaseid, mind, aida-meest ja raamatupidajat paigutati ühte eramajasse ja jäeti valve alla.

Nüüd oli selge, et meie saatus kipub täbaraks minema, sest meie vabastamisega nähtavasti ei rutatud. Umbes nädala päevad elasime seal. Üteldi, et oodatakse uurijat, kes meid üle kuulab.

Kuid see ei tulnud ja meie ootamisel ei näinud lõppu olevatki. Sulastel lõppes ligivõetud raha otsa ja söögiküsimus kippus kriitiliseks minema, sest kinnipidajate poolt süüa ei antud. Mehed tõstsid nurinat ja tegid lärmi, mis nii palju mõjus, et neid nädala päevade istumise järele lahti lasti. Meid aga kolmekesi — mind, aidameest ja raamatupidajat — saadeti siit veel versta 60 edasi Püha-Risti linna (СВЯТОЙ КРЕСТ, Stavropoli kubermangus). Seal viitsime veel umbes nädala päevad, asudes algul ühes koolimajas, kus võrdlemisi head tingimused olid, siis kuskil maja all keldris, õige viletsates oludes, ja viimaks linna arestimajas, kust meid lõppeks kohalise rahvakohtuniku juure viidi, meie kinnipidamise põhjused järele kuulati ja kui ilma põhjuseta areteeritud vabaks lasti.

Peab tähendama, et etaapi teenistuses seisvad sõdurid, kelleks olid endistest valgete väeosadest üleläänud kaskad, käitusid meiega väga viisakalt. Alati nõuti meie jaoks iga ühele küüthobune ja, kui küladest peatusime, lasti meile tublisti süüa anda, jaotades iga ühte ise peresse. Igal pool leidsime pererahva poolt ka lahkelt vastutulekut.

Meid esitati kui väljamaalasi, mis nähtavasti teatavat head mõju avaldas. Öömajale jäeti meid ilma järelvalveta, kuhugi talusse, kuma saatjad ise küllasse tuttavate poole laiali valgusid.

Kodukohta Karpušinosse tagasisaamine oli juba palju raskem. Olime umbes 120 versta eemale sattunud. Siit üle Georgijevski käis küll raudtee, kuid see oli viimase sõjategevuse ajal ära rikutud. Pealegi ei võetud rongidele sel ajal erainimesi peale.

Siiski oli kuulda, et paari päeva pärast saab raudtee joonde ja läheb teele

esimene sõjaväe rong. Et meie nii isesugustel põhjustel vastu tahtmist nii kaugele olime sattunud ja peale üleelatud vintsutusi jala seda maad käia ei oleks suutnud, siis otsustasime pöörduda sõjaväe ülemuse poole palvega, et meid lubataks sõjaväerongis kaasa sõita. Seal pool tuldi meile vastu ja nii saimegi 28. märtsil 1920. a. Georgijevski linna.

Georgijevskist sõitsime Apollonski jaama kaudu Karpušinosse.

Sõitsin kohe Pjatigorski toitluskomiteele mõisa seisukorra üle aru andma ja uusi instruksioone saama. Esimesel päeval ei saanud kõigea toime, mispärast tuttava hra J. Mölderi juurde Pjatigorskis ööseks jäin. Hommikul ei suutnud aga enam üles tõusta, sest olin vangipõlves olles plekilise soojatõve idud saanud ja jäin raskesti haigeks. Mõned päevad olevat palavik suur olnud ja mina meelemärkuseta lamanud. Kahe nädala järele, kui kriis möödus, viis mind tütar Ludmilla enda juurde Kislovodskisse, et seal kuni terveksaamiseni edasi pöetada. Paranesin küll ise varsti, nii et mai alul juba jalul olin, kuid suuremat õnnetust sünnitas see haigus minu pöetajatele. Kõige pealt jäi haigeks J. Mölder, siis tema talitaja ja viimaks ka tütar ja tema pöetaja proua Kirselt. Veel praegu mõtlen tänutundega nende heade inimeste peale, kes minu pärast mu pöetamisel oma elu hädaohtu pidid panema.

*

Edasi kirjeldab A. Martinson oma teenistusolusid punaste valitsuse all. Pärast rahutegemist Vene ja Eesti vahel 1920. a. algul võimaldati Venemaal asuvatele eestlastele rahulepingu põhjal kodumaale pääsemist, mida tõttasid kasutama paljud eestlased, kelle Venemaalt lahkumine mõnesugustel põhjustel ei olnud takistatud. Esimene ešelon eestlastega läks teele kevadel. A. Martinsonil õnnestus suure vaevaga pääseda tulema alles 13. juulil 1921. a. ja 24. aug. oli ta kodumaa pinnal, kuna kõik läbielatud sündmused jäid seljataha kui painajalik unenägu.

Pr. La o s oma kanafarmis (vt. lnh. 45).

Ringvaateid välismailt.

Muljeid ja märkmeid Austraalia eestlaskonnast.

Kaugused ei mõjuta rahvustunnet. — Veel Austraalia naiste moraalist. — Arvustava kirjutise kõrged järellained.

Eestlaste pere Austraalias, kuigi laiali paisatud üle terve mandri põhjast lõunasse, vaatamata suurele kaugusele kodumaast, ei ole kaotanud siiski oma rahvusliku ühtekuuluvuse tunnet. Olgu need eestlased Queenslandis või Victorias, rääkimata New South Wales'ist (Sydney), kuhu on koondunud suurem osa eestlasi, peavad nad ikka elavat sidet oma vana kodumaaga ja suguvendadega. Ei ole muidugi põhjust arvata, et Austraalia eestlaste rahvustunne oleks kuidagi sügavam kui teistes maades, aga põhjus peitub selles, et rõhuva enamiku Austraalia eestlaste perest moodustavad Eesti Vabariigi aegsed väljarändajad, kes kaasa on saanud suurema rahvusliku iseteadvuse pagasi ja kelle sidemed kodumaaga ei ole jõudnud veel lõdveneda. Nende uute juuretulistate rahvuslik ühtehoid on suutnud haarata kaasa isegi endisi vanu Austraalia eestlasi, kellel uuest Eesti kodumaast oli väga ähmane ettekujutus. Puutudes kokku organisatsioonides või perekondades nende uute juuretulistatega, said ka vanad põlised Austraalia eestlased uut rahvuslikku õhustust ja hakkasid tundma uut huvi oma vana sünnimaa vastu. Koduigatsus on ju kui tuha all hõõguv tuluke — tarvitseb talle lisada vaid uut kütteainet, ja ta lööb jälle uuesti suure hooga lõkkele. Selle tulemusena on nii mõnigi vana austraallane võtnud jalge alla pika reisi, et kaeda oma silmaga, kuidas kodumaa õieti siis nüüd väl-

ja näeb. Ja tagasi tulles on neil palju huvitavat pajatada teistele omavanustele, kes ikka nagu veidi umbusaldavad uustulnukate juttu.

Austraalia eestlased on seni pannud vastu edukalt ümberrahvustamise mõjutustele, eriti suuremates keskustes, nagu Sydneys. Ometi on ümberrahvustumine keeleoskajale Austraalias eriti hõlbus, kuna läbisaamine eestlastel austraallastega on hea ja austraallaste kultuuriline tase ei ole madalam eestlaste omast. Austraallased suhtuvad eestlastesse hästi ja peavad neid soovitatavateks sisserändajateks, vastandina lõuna-eurooplastele, kelle sissetungile Austraalia kuigi palju ei sümptiseeri.

Mõnede vanade Austraalia eestlaste rahvustunne on isegi niivõrd tugev, et nad kipuvad idealiseerima kõike seda, mis oli kodumaal, ja alahindavad seda, mis on võõras. Kui möödunud aastal „Välis-Eestis“ nr. 9 tsiteeriti humooriliste vahemärkustega ühe Austraalia eestlase mahategevat ja halvustavat kirjutist Austraalia naiste moraalist, siis võiks seda märkida just näitena sellisest „rahvuslikust rahulolematusest“ võõrsil. Kuigi tervet seda kirjutist oleks tulnud võtta humoorilisest seisukohast ühe eesti naistepõlgi-vanapoisi pettumustena teise soo voo-ruustes, mis muidugi ei tarvitse olla teiste eestlaste vaated, siis ometigi tekitas selline naissoo arvustamine terves eesti koloonias lainetust. Igatahes naised talle seda

nii kergesti ei unusta ja mõni, kes arvab kirjutises leidnud olevat koguni oma kohta käivaid viipeid, ähvardab kohtuprotsessiga. Mõni kirjutise autori hea sõbergi on nii välja vihastunud, et ei taha teda enam tundagi.

Eestlastes leiavad Austraalia naised häid kaitsjaid. Nad väidavad, et Austraalia naist ei saa seada kuidagi halvemale tasemele, kui naist teistes maades. Küll on aga mõnedki arvamisel, et üldiselt asub Austraalia naine kõlbliselt koguni kõrgemal kui kuskil mujal. Üksikute väärnähte järgi ei saa veel teha mahategevast otsust üldsuse kohta.

Naised Austraalias on erilises lugupidamises, mida Vanas Maaailmas tihti ei tuntagi. Austraalia sisserännumaana, eriti varematal aegadel, on alati tunnud suurt naiste puudust. See on toonud naistele eesõigusi ja soodustusi, mis püsivad kindla kombena tänini. Austraalia mees hellitab eriti oma naist ja püüab talle kõigiti võimaldada paremat elu.

Eestlasele, kes asja põhjusi ja traditsioone ei tunne, võib tunduda selline hellitamine võõrustavana, mis kergesti ahvatleb valejärelduste tegemisele.

Eestlastele on aga see asjaolu ümberahvustumise vastu heaks kaitseabinõuks. Eestlane nõuab oma naiselt rohkem kui

austraallane ja sellepärast ta ei sobi ka Austraalia naisega. Eestlane-mees katsub omale ikka leida naist eestlaste seast. Saagedasemad on juhud, kus eesti neiu abiellub austraallasega.

Eestlaste perekonnaelu suhtes on üldiselt asjad heas korras. Mees ja naine rühivad ikka kiiresti parema tuleviku poole ja ehitavad üles oma kodu. On ka siin kõrvalkaldumisi üldisest reeglist ja pessimist võiks koguda omale ilusa puketi kõrvalhiipetest ja perekonnadraamadest — elutee ei ole ju alati ühtlaselt sile, aga Austraalia eestlastel ei ole ta halvem kui kodumaal.

Mis puutub üldiselt eesti kolooniasse Austraalias, siis peab märkima, et ta on jõudnud omale luua Austraalias nüüd juba teatud seisukoha. Esialgsetest asumisraskustest on saadud üle ja omandatud keeleoskuse abil eestlased rühivad visalt edasi majandusliku tõusu poole. Kuna ka Austraalias majanduslik kriis on kaotanud oma teravuse, siis on suutnud igaüks omale leida püsiva teenistusallika. K.

Kümme aastat Austraalia elu.

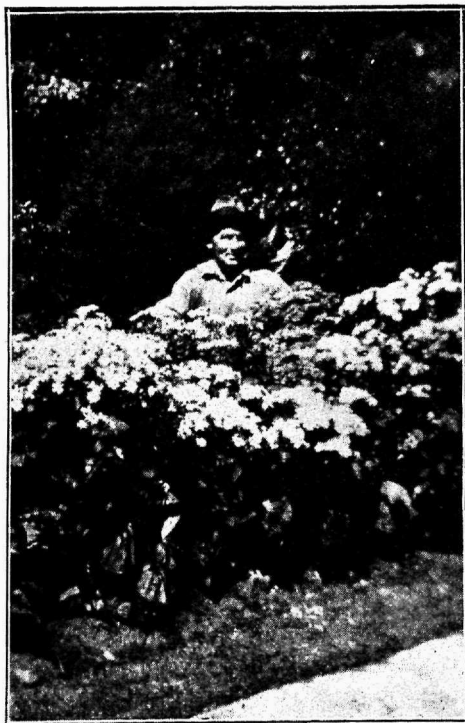
Eesti aedniku kiri Austraaliast.

7. märtsil möödub 10 aastat sellest päevast, kui esmakordselt toetasin oma jalad „tööliste paradisi“ — Austraalia — pinnale. Meid oli 50 ümber, kõik täis ootusi ja häid lootusi. Sydney sadamas võtsid meid vastu tuttavad ja ka tundmatud sõbrad, kes meile sadamasillalt mütsidega ja taskurättidega „teretulemast“ viipasid.

Tollikontroll teostus meile ruttu. Valget verd sisserändajate kohvritele tõmmati kriidiga kriipsu peale — sellega oligi tollikontroll läbi. Kohvrite sisu revideeriti ainult mustaverd sisserändajail.

Olime nii siis tollist läbi. Mida nüüd peale hakata? Meie esimene küsimus sõpradele oli: „Kuidas käsi käib? Kuidas on tööolud?“ Vastus oli vähetootav — tööolud olla halvad, tööd olla väga raske leida. Hiljem selguski, et need sõnad ei olnud öeldud naljaks — paljud meist olid kuudeviisi töötä ja rahata.

Õnneks oli vastuvõtjate seas minule tundmata eestlane härra Maasik, kes oli oma suguvendadele suuresti abiks korterite leidmisel ja kes meid teisel päeval viis töötatööliste büroosse registreerima. Registreerijate „saba“ oli sama pikk nagu omal ajal Moskvas enamlaste valitsuse all „leivasaba“. Saimegi kaardid kätte. Nagu hr. Maasik meile seletas, oli see registreerimine tähtis selle poolest, et ta võimaldas saada „riigimoona“ peale, kui kuidagi ei peaks õnnestuma tööd leida. Ja sellest riigimoonast pidi saama ikka kõhu täis süüa. Minul ja ka minu kaasreisijatel ei tulnud õnneks vajadust seda riigimoona kasutada,

H. Haas Sydneys tööl aednikuna.

sest leidsime kõik omale tööd. Ent mitmeid suguvendi olevat olnud siin aastaid riigi üleval pidada.

Kaks nädalat olin siiski töötä. Inglise keelt ei osanud ma peagu sugugi. Siis lugesin lehest, et vajatakse aednikku. Tõttasin kohe „Hotel Sydneysse“, mille valitsejaga tuli kaubad teha. Ent siin jäin oma inglise keelega hätta. Näitasin küll oma tunnistust ühele hotelli teenijale ja see seletas mulle ka midagi, aga kaugemale me ei saanud — kumbki ei mõistnud teist. Ka kreeklasest kõögipoiss, kelle juure mind viidi, ei saanud minuga hakkama. Kuid mul oli õnne. Samal silmapilgul astus hotelli kõõki eestlane Artur Nortots, kõva keelemees, kes tahtis saada siia kõögipoissiks, et end keedukunstis täiendada. Jutustasin siis talle oma häda ja ta tuli kohe minuga vöörastemaja valitseja juure, kellega ajaski minu asja joone. Sain aednikuks „Hotel Ranelaghi“ — Robertsoni mägisele maale. Palk oli 3 naela 4½ šill. nädalas, peale selle prii ülespidamine.

„Hotel Sydneys“ varustati mind sõidupiletiga, võtsin oma kohvrid ja algaski sõit. Teel juhtus ka igasuguseid viperusi — siiski jõudsin õnnelikult oma sihtkohta. „Hotel Ranelaghi“ valitseja rääkis mulle pika jutu maha — millest, seda ei tea ma siamaani. Viis mind siis aias ringi, kus oli 3 tennisplatsi, ja näitas viimaks sõrmega ajanäitajal ära, millal pidi olema töö algus ja töö lõpp. Kuid ka see jäi mulle selgusetu. Nii niitsingi juba hommikul kella 6 paiku muru, kuni üks töolistest mulle selgeks tegi, et töö algab kell pool üheksa hommikul ja lõpeb kell 5.

Olin oma teenistusega rahul. Töö ei olnud raske, toitmine oli korralik.

„Ranelaghis“ teenisin 3 aastat 1 kuu, kuni hotell läks pankrotti. Nüüd oli mul keel juba suus ja nädala pärast olin uuel teenistuskohal — lambafarmis 400 miili kaugusel Sydneyst. Farmis oli 30.000 lamba ümber, suur aed hea veevarustusega. Ainus halb külg oli see, et päevas anti 7 korda süüa! Säärast söökide rohkust pole ma kuskil näinud.

6 kuu pärast lahkusin teenistusest, kuna ilmad olid muutunud liig kuumaks.

Olin jälle Sydneys. Oli just Austraalia depressioonaja algus, kus töötatöölisi olid kõik kohad täis. Siiski õnnestus mul juba paari päeva pärast tööd leida. Sain koha vanema aednikuna Mosman'i, kus teenin siamaani, s. o. juba kuus aastat.

Ent igatsesin kogu aeg oma kodu järele — oma tuba, oma luba. Nii otsingi omale juba teisel Austraalias viibimise aastal — siis, kui mu kangem pool oli kodumaalt mulle järele jõudnud — väikese kanafarmi Sydney lähedal. Koha suurus oli 12 aakrit, väike majake, mingisugused kuurid ja aiad ja mõned kanad. Koha

hinnaks oli 600 naela. £ 100 tuli kohe ära tasuda, kuna lõpusumma tuli tasuda ä £ 1 nädalas.

Nagu siin räägiti, pidi kanafarmiga asi olema nii, et iga kana annab aastas 1 naela puhastkasu. Minu abikaasa võttis siis selle kanafarmi korralduse ja suure rahategemise oma peale. Ent aeg näitas, et see rahategemine ei tahagi nii libedasti minna. Elumaja oli valgetest sipelgatest täiesti läbi söödud. Need väikesed putukad teevad oma hävitustöö väga osavasti. Pealt näha on puu täiesti terve, ka värv on puutumata — ometi võid laud sõrmega läbi pista. Tuli ehitada uus elumaja, samuti uued aiad ja kuurid. Ja munad ei ole sugugi nii hinnas, et pole muud kui pane raha kõrvale.

Eriti raske oli kanafarmeritele läinud aasta. Suure põua tõttu oli kanade toit peagu poole kallim, ometi maksid munad novembri lõpul ainult 15 penni tosin. Nii et kanakasvatust siin „töölise paradisis“ on praegu vähetasuv.

Siiski oleme 9-aastase väsimata tööga nii kaugele jõudnud, et koht on välja makstud ja — nagu öeldud — kõik vajalised ehitused teostatud. Millest aga puudus on, seda nimetatakse siin „pound'iks“.

H. Laos.

Eestlased tuletornivahtidena Alaskas.

Tuletorni ülem G. Alexius kodumaal. — Ostis omale Tallinnas suure maja, — Kuidas elavad tuletornivahtid Alaskas.

Ameerikas on endale leidnud mitmed eestlased kestva teenistuse tuletorni vahtidena. Hiljuti käis kodumaal vana väliseestlane George Alexius, kes on tuletorni ülemaks Unimak'i saarel, mis asub Alaskast lõuna poole väljasirutuva poolsaare tipus. Üksildast tuletornivahti elu on Alexius veetnud juba aastakümneid, teenides paljudes tuletornides Vaikse ookeani rannikul. Ikka kolm aastat teenistust ja üks aasta puhkust. Ühte sellist puhkuseaastat kasutas Alexius nüüd selleks, et sõita kodumaale ja muretseda omale siin kinnisvara. Paljude aastate jooksul kogutud teenistuse ülejäägiga võis nüüd Alexius omale omandada Tallinnas paremas tänavas suure maja. Mõne aasta pärast loodab ta teenida välja pensioni ja pöörduda siis lõplikult kodumaale.

Peab inestama selle eestlase visadust, kes on suutnud nii kaua vastu pidada sellisele üksiklase elule maakohtades, kus looduski ei paku silmale midagi rõõmutavat. Nii on ka Unimaki saar täiesti lage taimestikust ja ainult mõni vilets rohutt kiratseb kivide vahel. Ainsaks vahel-

duseks on jahipidamine, sest jahiloomi on rohkesti.

Alexius teab ka teisi suguvendi, kes teenivad Alaska tule tornides ja elavad samasugust elu nagu temagi. Nende seas kohtub igasuguseid tüüpe. Alexius teab märkida, et hiidlased, saarlased ja narvakad muutuvad ruttu ameeriklasteks. Ent tihti, unustades oma emakeele, ei suuda nad omandada küllaldaselt ka inglise keelt, nii et mõne niisuguse mehega ei saa vahest üheski keeles vabalt juttu ajada.

Mitmeid Alexiuse sõpru töötab Alaskas ka kullakaevuritena, kus elu olevat väga raske.

Tule tornivahid on enamasti poissmehed, kuna perekonna soetamine tule torni teenistuses on raskendatud, sest ei saa anda lastele kooliharidust. Nii on ka Alexius jäänud poissmeheks.

Erakuna elades ei ole võimalusi ka raha kulutamiseks, nii et 175-dollarilisest kuupalgast on võimalus panna suuremat osa kõrvale. Aastate jooksul on sellest kogunenud kapital, millega võis nüüd hakata Tallinnas suurmajaomanikuks.

Vaatamata 38-aastasele võõrsil viibimisele, ei ole Alexius siiski unustanud eesti keelt ja kõneleb vabalt mulgi murrakut, kuigi ameerikaliku aktsendiga. Ka ei ole ta kaotanud sidet oma kaasmaalastega. Ta on agar Ameerika eestlaste hääle kandja „Meie Tee“ tellija ja lugeja, kirjutades ka ise vahest sellesse ajakirja. Ajakirja kaudu on ta leidnud üles paljusid oma vanu sõpru, kellega on elustanud kirjavahetust.

Moodne tehnika on aidanud nii palju kaasa, et nüüdisaja tule tornivahid ei tunne enam end nii üksildastena kui vanasti. Nimelt on igas tule tornis oma raadiosea-

deldis. Alexiuse tule tornis olevat nii tugev vastuvõtja, et sellega võivat kuulata kõiki Ühendriikide, Kanada, Austraalia, Uus-Meremaa ja Jaapani jaamu. See aitab suuresti eemale peletada üksildustunnet.

Viimati on Alexius käinud Eestis 10 aasta eest ja leiab, et vahepeal on Eesti teinud tehnikas suuri edusamme.

Huvi kodumaa vastu vanades väliseestlastes.

Huvi Eesti vastu on hakanud viimastel aegadel tundma mitmed vanad Ameerika eestlased, kes Eesti rahvale olid pea niisama hästi kui kadunud.

Väga palju aitavad kaasa huvi tekitamiseks kodumaa vastu kodumaalt tulnud vanade väliseestlaste jutustused Eesti elu-olu üle. Nii jõudis enne jõule Ameerikasse tagasi kodumaal pikemat aega viibinud Paul Lepp, kelle jutustused Eesti elu arengust äratasid väliseestlaste üldist imetlust. Asfalt-teed, moodsad majad, gaas, keskküte jne. — selgub, et Ameerika polegi Eestist palju ees! Isegi „pilvelõhkujaid“ kerkib juba Tallinna.

Kõike seda kuuldes tärkas vanas väliseestlases Aug. Lelle's elav huvi oma vana kodumaa vastu, millega ta juba ammu oli katkestanud igasugused sidemed. A. Lelle astus Välis-Eesti Ühingu liikmeks ning lubab kontakti kodumaaga mitte enam kaotada.

A. Lelle on pärit Orajõe vallast, Pärnumaalt. Juba 15-aastase poisina lahkus ta kodumaalt, reisides ja elades Lõuna-Ameerikas, Hiinas, Indias, Inglismaal ning Põhja-Ameerikas. Ta pole oma lahkumisest saadik, s. t. juba üle 30 aasta, enam Eestis käinud. Praegu töötab A. Lelle New Yorgis Edison Company's (vaata „Välis-Eesti“ nr. 12, 1936. a.) taklasmeistrina (rigger), missugusel kohal ta on juba üle 20 aasta. Omab oma maja. A. Lelle on abielus soomlannaga, nende omavaheline jutuaajamine sünnib eesti ja soome keeles. Nende 5 lapsest ei räägi aga ükski ei eesti ega soome keelt.

J. S.

Kiri Peace Riverilt, Kanadast.

Harilikult algab meil Peace River'il talv novembris, tänavu aga oli veel detsembri lõpul nii vähe külma ja lund, et künsin oma uut maad 24-tollilise adraga.

Läinud aasta hea nisulõikus tõi uut elu ja liikumist Peace River'i asundusse, mis asub Alberta põhjapoolses osas. Halva lõikuse villi tarvitatakse loomatoiduks, kuna hea villi läheb välisturule. Selle tõttu töötaski läinud aastal Peace River'i raudtee täie koormatusega. Suureks nuhtluseks raudteeliikumisele on Peace River'i madalik-org, mis asub tervelt 1000 jalga muust

Põline New Yorgi eestlane August Lelle (paremal) oma pojaga uut aastat vastu võtmas.

maapinnast madalamal — hiigeljõe töö aastate jooksul. Sellest orust ei pääse ni-surong täie koormatusega läbi, vaid peab 3 korda orgu läbistama, et viia oma täit koormat tasasele maapinnale.

Põliseid Peace River'i asunduse eestlasi-asunikke Eduard Moro, kes 36 aastat pidas Peace River'is jahuveskit, müüs hiljuti oma veski ära Calgari rahameeste grupile ning lahkus Peace River'ilt. Peace River'i veskit jäi juhatama Oskar Moro.

Eduard Moro ostis omale uue jahuveski Edmontoni linnast 50 miili ida poole, kus asub palju venelasi, nii et äri ajamiseks on tingimata tarvis mõista vene keelt. Ed. Moro vana mölder — inglane, kelle Ed. Moro omaga kaasa võttis uude asukohta, lahkus sealt mõne nädala pärast, kuna ei saanud keelega hakkama. Praegu on Ed. Moro jahuveskis „keeletargaks“ Henry Rosenthal. *K. Moro.*

Eestlaste tagasitoomisest kodumaale L.-Ameerikast.

Itaallaste suurejooneline tagasiviimine kodumaale oma laevaga.

Väliseestlaste kodumaale tagasitoomise küsimus on hakanud huvitama väliseestlasi õige mitmetes maailmaosades. Selle mõtte peamiseks ergutajaks sai Mandžukuo eestlaste suurejooneline kodumaale toomise kava, mis tõendab, et kavatsused on jõudmas juba teostamise ajajärku.

Rio de Janeirost kirjutab üks sealne väliseestlane, et kodumaale tagasipöördumise mõte on iseendast väga ilus, ent siiski kahtleb ta, kas kodumaal tõesti olud on niivõrd paranenud, et need suudaksid rahuldada tagasipöörajaid ja et sellepärast maksaks võtta ette kulukat reisi. Kahtlus on muidugi põhjendatud, kui võtta arvesse, et väljarändajad lahkusid kodumaalt just majanduslikkude pigistuste tõttu. Siin peaks igauks ise määrama oma talitusviisi erapooletu informatsiooni põhjal.

Brasillia eestlane teab pajatada ka, et Itaalia valitsus tegevat praegu samuti suurt kihutustööd välisitaallaste kodumaale tagasiviimiseks. Paar kuud tagasi teinud Itaalia valitsus konsulite kaudu itaalia kodanikkudele Brasillias teatavaks, et kodumaa vajab ise oma poegi ja tütreid ja kutsub neid tagasi. Kodumaale minna soovijail tuli end üles anda konsulaadis, kust nad said ka lähemat informatsiooni. Ning kindlaksmääratud päeval ootas teatud sadamas itaalia aurik, et neid kadunud ja

jälleleitud poegi-tütreid võtta oma pardale ja viia üle ookeani kodumaale.

Kirja kirjutaja arvab, et ka Eesti võiks selliselt talitada, unustab aga sealjuures, kui vähe itaallastega võrreldes on eestlasi L.-Ameerikas ja et neist vaevalt jätkub väiksekski laevatäieks.

Sõprusleping Eesti ja Mehhiko vahel.

Eesti ja Mehhiko vahel kirjutati alla sõprusleping, mis võimaldab järgnevalt asuda kaubanduslepingu sõlmimisele. Eesti esindajana kirjutab lepingule alla peakonsul P.-Ameerika Ühendriikides K. Kuusik.

Sellega avanevad avaramad tegutsemisvõimalused hr. J. Nõmmikul, keda võiks nimetada pioneeriks Eesti kaupade importimisel Mehhikosse ja kes kohapeal aastate jooksul on teinud Eesti kaupade tutvustamiseks tänuväärset tööd.

Sao Paulo Eesti konsulaadi sekretäriks eesti seltsi tegelane A. Aur.

Eesti aukonsulaadi juure Sao Paulos asus käesoleva aasta algul sekretärina teenistusse Sao Paulo Eesti seltsi „Uus Kodu“ kauaaegne tegelane ning Välis-Eesti Ühingu usaldusesindaja Sao Paulos Aleksander Aur.

Uue konsulaar-sekretäri ametisse astumisega avaneb võimalus kirjavahetustes konsulaadiga tarvitada eesti keelt. Konsulaadi aadress on: Sao Paulo, Caixa Postal nr. 1926, Brasil.

Ed. Viiraldi graafikanäituse edu Soomes.

Jaanuarikuu lõpul avati Helsingi Tai-dehallis väliseestlase Eduard Viiraldi graafikanäitus, mis äratas Soomes suurt tähelepanu. Pärast seda, kui näitust külastas Soome riigipresident Svinhufvud, omandas valitsus 4500 Soome marga eest Viiraldi pliiatsijoonise „Lapsepead“. Rohkesti tehti näitusele ka eraoste.

Arvustus suhtus eesti kunstnikule väga kiitvalt. Viiraldi väikesi lapsepäid on võrreldud Leonardo da Vinci joonistustega Briti muuseumis, kirjutas „Uusi Suomi“. Viiraldil on annet, mille arendamiseks Eesti riik ei ohverda asjatult, märgiti ühes teises lehes.

Alaliselt elab Ed. Viiralt teatavasti juba aastaid Pariisis.

Levitage oma tutvuskonnas „Välis-Eestit“. — Lugejate arvu kasvamisega kasvab ka „Välis-Eesti“.

Kodumaal saabus viimaks talv.

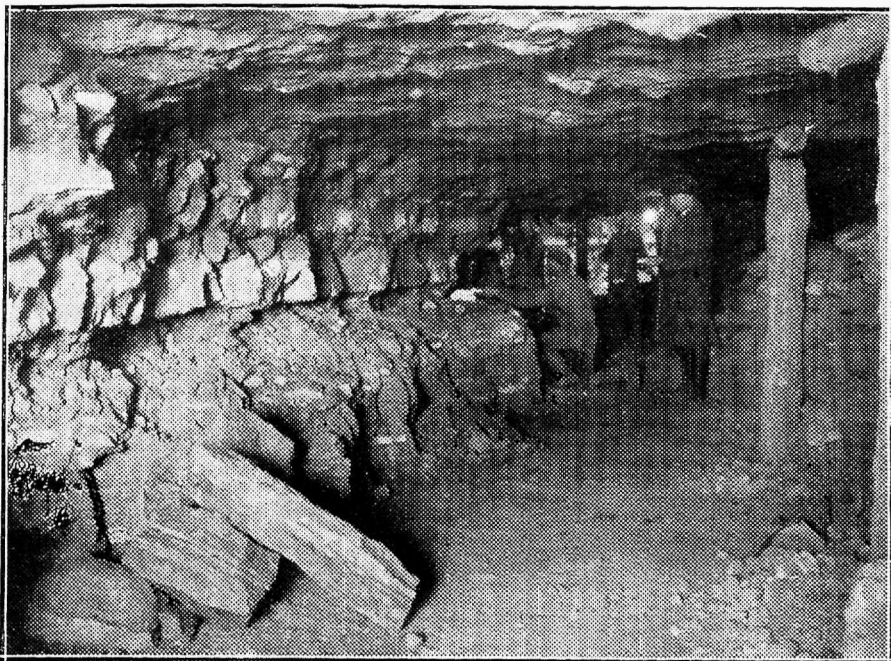
Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus kõik huvid on suunatud peatselt kokkuastuvale rahvuskogule. Riigivanem K. P ä t s kirjutas alla otsusele, millega rahvuskogu kutsutakse kokku 18. veebruariks. Rahvuskogu mõlemad koad on koosseisult juba lõplikult kindlaks kujunenud. Kuni viimase ajani ei olnud täit selgust ainult neis kümnes teise koja liikmes, kes rahvuskogu moodustamise seaduse alusel jäid rahvuskogusse määrata riigivanema poolt. Üleminekuaja huvivaeses õhkkonnas kujunes see riigivanema otsus kuu jooksul ainsaks poliitiliseks päevasündmuseks, mille eel tekkis arutlusi ja vähe pinevustki. Riigivanem nimetas teise kotta järgmised isikud: välisminister Fr. A k e l, Eesti Panga president J ü r i J a a k s o n, riigiõiguse professor D. G r i m m, vandeadvokaat M i h k e l P u n g, kohtukoja esimees J a a k R e i c h m a n, „Vaba Maa“ peatoimetaja E d. L a a m a n, „Uus Eesti“ peatoimetaja H. K u k k e, „Päevalehe“ peatoimetaja H. T a m m e r,

Tartu linnaeja kindral A. T õ n i s s o n ja juudi vähemusrühvuste esindaja H. G u t k i n. Saksa ja vene vähemusrühvused olid rahvuskogus esindatud juba varemalt. Riigivanemal oli tahe määrata rahvuskogusse ka endisi riigivanemaid J a a n T õ n i s s o n i ja J a a n T e e m a n t i, kes aga ei annud selleks oma nõusolekut.

*

Riigi 1935-36. a. eelarve täitmine kujunes märksa soodsamaks kui juleti loota. Aasta jooksul laekus riigikassasse loodetud 69,5 milj. krooni asemel 79,5 milj. krooni. Seega laekus tulusid rohkem 10 miljonit krooni ehk 14,4 prots. üle kalkulatsioonide. Enamlaekumud summade arvel saadi rahuldada mitmeid hädavajalikke ülesandeid, milleks põhieelarves ei olnud võimalik krediiti määrata, suurem osa enamlaekunud tuludest läks aga riigikassa reservide kogumiseks ja sealt hiljem uute ettevõtete rajamiseks. Nii kujunesid riigi tulud 79,5 milj. kroonile, kulud 79,4 miljo-

Põlevkivi kaevanduse allmaakäik.

nile, tegelik ülejääk 121.689 kr. See on riigi eelarve täitmisel parim resultaat viimase seitsme aasta kohta.

Korraliste tulude hulgas on, nagu eelmistegi aastatel, esimesel kohal tollitulud 18,5 milj. krooniga, edasi piiritusmonopolist 13,6 milj. ja raudteedest 12,4 milj. kr.

Käsitööriigi eelarve suurenemisega on kolmel viimasel aastal kasvanud ka riigikassa läbikäigid. 1935.-36. a. riigikassa läbikäik tõusis 169,9 milj. kr., ületades eelmise aasta läbikäigu 7 prots. võrra. Riigi kassatagavarade seis oli aruande aasta lõpul 7,2 milj. krooni 2,8 milj. kr. vastu aasta alul.

Riigi varanduslik seis aruandeaasta lõpuks oli 573,6 milj. kr. Aktiiva koguväärtus tõusis aasta jooksul 2,5 milj. kr. võrra, passiva koguväärtus vähenes samal ajal 9,6 milj. kr. võrra, kujunedes 126,4 milj. kr.

Riigi puhaskasvatuse seis näitas aruandeaasta lõpuks 447,2 milj. kr. Riigikassa bilanss seisis aasta lõpul tasakaalus 317,9 milj. krooniga.

*

Rahvasteliidu nõukogu võttis jaanuaris avalikul istungil vastu Rootsi välisministri aruande Rahvasteliidu rahanduskomisjoni viimase istungi kohta. Nagu ministermärkis, on rahanduslik seisukord Eestis praegu eriti soodus.

*

Ühenduses mitmesuguste kavatsusel olevate riiklikkude ehituste püstitamisega Tallinna, on kerkinud päevakorraks kavatsus ehitada suurem hoone Balti jaama juure teedeministeriumi asutuste mahutamiseks. Ministeriumi hoone ulatuks Balti jaamast kuni Tehnika tänava nurgani ja võtaks enese alla suure maaala, mis praegu kaubaaitade all. Uue hoone püstitamisega teostuks teedeministeriumi asutuste — raudteevalitsuse, veeteedevalitsuse, postivalitsuse ja Tall. peapostkontori — tsentraliseerimine, kuna need praegu on paisatud linnas mitmele poole laiali.

On olnud kõne all ka kitsarööplise raudteejaama ületoomine Sadama tänavalt Balti jaama juure.

*

Suurt elevust ja vaidlust tekitab praegu kodumaal Poola kaevandustöölise sissetoomise küsimus. Hiljuti a.-s. Eesti Kiviõli pöördus valitsusasutuste poole, paludes luba 200 söekaevuri sissetoomiseks Poolast. Palvet põhjendati meie kaevandustöölise puudusega, mille tagajärjel pole seni läinud korda kasvatada alalist vilunud tööliste kaadrit. Palvet kaaluti Vabariigi valitsuses, kus see otsustati jaatavalt. Kohe pärast tähendatud otsuse teatavakssaamist astus kokku Eesti töölisisühingute keskkliidu juhatus, kes esitas protest-märgukirjad

riigivanemale, majandus-, sise- ja sotsiaalministritele. Märgukirjas üteldakse, et Eesti põlevkivikaevanduste rajoonis pole seniajani olnud mingit arvesse tulevat tööliste puudust. Küll valitsevat seal praegugi veel tööpuudus. Tööliste arvamise järele püüavad tööandjad võõra tööjõu sissetoomisega töölisi kaudselt mõjutada hoiduma palga ja tööolude parandamise nõudmistest.

Kuidas olukord laheneb, on praegu veel seigusetu. Pärast töölisiühingute keskliidu protesti Vabariigi valitsus otsustas küsimuse anda seisukoha võtmiseks riigimajandusnõukogusse. Seal pole asi veel arutusele tulnud.

A.-s. Eesti Kiviõli kavatses esialgu katseks palgata 50 poola söekaevurit. Neile pakuti aastalepingut, priisõitu töökohta ja tagasi ning tükitöötasu samade normide järele, nagu seda saavad kohalikud töölised.

Ametliku teadaande järele töötas 1. jaan. 1937 Eesti põlevkivikaevandustes 4227 töolist.

Riigi statistika keskbüroos valmis 1936. a. vilja- ja heinasaakide kokkuvõtte. Kõiki toiduteravilju kokku saadi 225.600 tonni, mis on väiksem eelmise aasta kogusaagist, peaaegjalikult rukki vähema saagi tõttu. Rukkisaak on 11,2 prots. väiksem kui mullu. Ka söödaterviljasaak on jäänud vähemaks, heinasaak sellevastu on ületanud eelmise aasta. Kartulisaak kujunes väga heaks: 10,3 milj. kvintaali suuruse kogusaagiga lõi ta kõik eelmiste aastate rekordid.

Eesti võõri välisturgude seisukord tupevnes möödunud aastal silmapaistvalt, näidates püsivat paranemist hindades. Kohati meie võõri ületas hinnalt juba soome võõri; ta on tugevaks võistlejaks kujunemas ka taani võõrile. Taani ja soome võõrid hinnatakse Euroopas parimateks.

Pärast võõrikaubanduse tsentraliseerimist poolriikliku „Võieksporti“ kätte on kerkinud esile kavatsus tsentraliseerida ka munade väljavedu. Põlütöökoja algatusel organiseeritakse kogu maal munahüüsi. Asutamisel on ka munahüüside keskühüsi, mis taotleb ainuõigust munade ekspordi alal.

Leivatööstused kodumaal tõstsid jaanuaris saia, sepiku ja peenleiva hindu 2—4 senti kilolt. Leiva hind jäi endiseks. Hinnatõusu põhjendavad töösturid jahusaaduste kallinemisega. Nisu hinnad vabaturul, mis olid varemalt 22—23 senti kg., on kerkinud 25 s. franko kohapeal. Sama hinnaga müüb nisu praegu ka

riigi viljamonopol. 1. sordi sai maksab nüüd poes keskmiselt 45 s., 2. sordi sai 40 s., võõrsai 60 s., sepiik 37 s. ja peenleib 35 s. kilo.

Möödunud aastal veeti Eestisse sisse 947 autot 3,3 miljoni krooni väärtuses. Nii suurt autode impordi pole olnud kodumaal ühelgi eelmisel aastal. 1935. aastal veeti sisse 715 autot 2,4 milj. kr. eest.

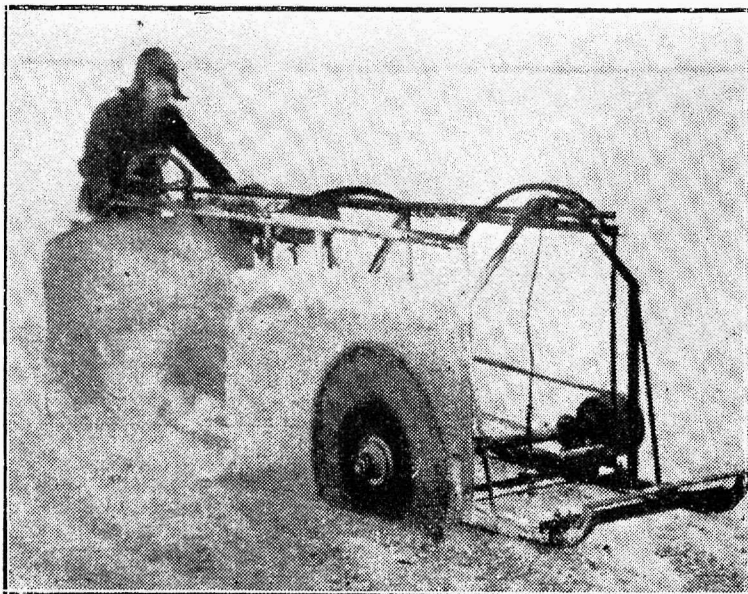
Narva linnavalitsus müüs enampakkumisel 500 haavapakku, mis eksporteeritakse Indiasse troopikakiivrite valmistamiseks. Haab on oma kerguse poolest selleks väga sobiv ja hinnatud materjal. Vaatamata sellele, et vedu kauge maa taha ja muud lisakulud tõstavad haava hinna 8—9-kordselt, on ta siiski odavam kui lõunamaa puumaterjalid, mida tarvitatakse kiivrite valmistamisel.

Eesti, Läti ja Leedu sõprusühingute kongress tuleb tänava esmakordselt pidamisele Tallinnas. Kongressi ajal, juuni keskel, kavatakse pidada Tallinnas esimest „Balti nädalat“, millisel kohtuksid laialdased ringid mitmesugustelt huvialadelt Eestist, Lätist ja Leedust. Juuni keskele on määratud Balti lastekaitsetegelaste kongress ja Balti riikide teatri-nädal. Viimane korraldatakse Eesti näitlejate liidu algatusel ja sellele on oodata Tallinna, Riia ja Kaunase teatride andma külaskäigutendusi. „Balti nädala“ puhul tuleks teiste pidustuste kõrval Tallinnas pidamisele Balti rahvaste ball, ettekannetega eesti, läti ja leedu kunstnikkudelt.

Pikema vaheaja järele on viimastel päevadel olnud jälle suuremaid arusaamatusi Eesti-Vene piiril. Nõukogude piirivalvurid vangistasid Peipsi järvel kümme eesti kalurit ja viisid nad ühes hobuste ning püügiriistadega Venemaale. Vahejuhtumine leidis aset jään, kus ajutised piirimärgid Vene piirivalve arvatavasti eksitusse viisid. Samasuguse arusaamatuse arvele tuleb panna Vene ja Eesti piirivalvurite vastastikust tulistamist ja ühe meie piirivalvuri vägivaldset Venemaale viimist. Paar päeva hiljem vang anti Eestile välja.

Kohalikus baltisaksa seltskonnas, mille sisemist ühtlust alati kõigutamatuks peeti, on puhkenud teravad lahkhelid. Osa sakslasi tahab koostööd Eestiga võimalikult süvendada, teine osa orienteerub Saksamaa „rahvus-tervikluse“ poole. Tüli on läinud isegi niikaugele, et Mustapeade klubi, kus juhtivat osa mängivad endised aadlikud, ei

Jääsaagimine Ülemiste järvel.

Nupukas mees on
tarvitusele võtnud
kreissae, mis töötab
automootoriga.

anna oma ruume enam teisele saksa organisatsioonile, kodanlisele „Liedertafelile“, mis kuuldavasti põhjustab isegi kohtuprotsesse.

*

Vabatahtlikkude sõdurite värbamist Hispaania kodusõtta Eesti võimud eiluba, nagu teatati hiljuti ametlikult. Eesti on ühinenud mittevaheselegamise kokkuleppega ja tahab sellest ka kinni pidada. Sellele vaatamata on oma algatusel sõitnud Hispaaniasse mõnedki seiklushimulised noormehed. Hispaanial praegu Eestis esindust ei ole. Senine Hispaania konsul Tallinnas loobus juba augustis esindamast Madridi valitsust ja elab praegu Eestis eraisikuna.

*

Sotsiaalministeeriumis valmis tööstustööliste ja teenijate lasteabiraha seaduse eelnõu, mille kehtimapanek aitaks tunduvalt parandada umbes 150.000 isiku käekäiku. Lasteabiraha kavatakse hakata maksma üleriikliku kompensatsioonikassa poolt, kuhu tööstusettevõtted maksaksid maksu vastavalt oma tööliste arvule. Eelnõu järele makstakse kuupalgalisele töölisel abiraha esimese lapse pealt 3 kr. 75 s., teiselt 5 kr., kolmandalt 7.50, neljandalt ja igalt järgmiselt lapselt 10 krooni kuus.

*

Kevadise sõiduplaaniga pannakse käima Tallinna ja Berliini vahel kiirrong, mis katab selle maa 26 tunniga. Praegu kulub selleks 28 tundi.

*

Viljandis otsustati alata ettevalmistustöödega suurteks väljakaevamisteks Viljandi lossivaremetes. Tahetakse avada mõned käigud ja lahti kaevata lossikeldrid.

*

Jäänõudmine on kodumaal tänavu tublisti suurem kui eelmistel aastatel, mis on tingitud valjude sundmääruste maksmapanemisest kaupluste, eriti piimapoodide kohta. Ülemiste järvel Tallinna juures käib nüüd iga päev kibe jääloikamine. Osa töölisi saab jääd käsitsi, keegi nupukas kalakaupmees aga on tarvitusele võtnud kreissae, mis töötab automootoril abil.

*

Arkamisaja viimaseid tegelasi praost Aleksander Mohrfeldt, uue nimega Mäevälja, pühitses 26. jaanuaril oma 80-dat sünnipäeva. A. Mäevälja nimetakse eesti rahvuslipu isaks, kuna tema oli üks neid, kes Tartu Eesti Üliõpilaste Seltsi asutajana võttis tarvitusele sini-must-valge, millest kujunesid hiljem Eesti rahvuslikud värvid. Hoolimata kõrgest vanadusest on Mäevälja veel hea tervise juures. Ta on abielus ärkamisaja väljapaistvama tegelase dr. Jakob Hurda tütreaga.

*

26. jaanuaril suri Tallinnas Eesti maajaomanikkude koja esimees, tuntud seltskonna- ja omavalitsustegelane ning endine koolimees Juhan-Leopold Jüris, endise nimega Jürgens. Kadunu oli omaaegse populaarse rahva-ajakirja „Rahva Lõbulehe“ toimetaja.

New Yorgi eesti basaari tegelasi (v. lnh. 51).

Suure vaeva nägijad (vasakult): prl. J. Elen d, prd. M. Pell, J. Saar ja E. Kurro.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Eesti ametlikkude esindajate osa Läti eestlaskonna organiseerimises.

Riia eestlaskonna seltskondlikus töös on osutanud tõhusat abi ja kaastööd Eesti kohapealsed esindajad, kes oma ametlikkude ülesannete kõrval, on leidnud süüski aega ka kohapealse eesti seltskonna jaoks. Raske on öelda, milline oleks olnud Läti eestlaskonna organiseerimistase ilma selle abita, mille moraalne toetus juba ükski on hindamatu. On sellepärast aeg, et heita kord tagasi pilku ja vaadelda, milline on olnud Eesti kodukolde kohapealse keskuse mõju Riia seltside ja eestlaskonna elus.

Kui Eesti esimese ametliku esindajana kadunud kapten Julkus Jürgenson 1919. a. Riiga jõudis, siis polnud veel aeg eesti seltside laiemaks tegevuseks. Olles peamiselt sõjamees ja kaitseväe esindaja, leidis ta süüski aega kõigis tolleaegseis eesti seltside ehuvaldusis kaasa lüüa. Järgmine kaitseväe esindaja, tookordne kapten, nüüd kolonel Richard Maasing, siirdus niivõrd Riia õhkkonda ja töösse, et tuli koguni teistkordselt kaitseväe esindajaks Riiga. Meenub veel major Kohal ja nüüd kolonel Villem Saarsen — kõik nad on tähelepanuväärselt Riia eesti seltside elus kaasa töötanud.

Esimene Eesti riigi esindaja õp. Th. Tallmeister seisis eesti seltskonnale Riias küllaltki lähedal, kuid olles vaid lühikest aega saadikuks, ta siirdus jäädavalt Riia Tallinna elama. Eesti kaubaegne konsul ja ajutiselt ka chargé d'affaires, kadunud ins. K. Mägi oli juba

tähelepanuväärseks teguriks Riia eestlaskonna elus ja ka eesti seltside tegevuses. Abistades isiklikult paljusid sinseid eestlasi, olid temale tol ajal päris viitsaks Riia kiilastavad kodumaalased: pummeldati suurlinnas ja, kui raha lõppes, pöördui abisaamiseks konsuli poole. Pummeldajate õnneks osutus ins. K. Mägi isiklikult rikkaks meheks, kes alguses oma hulduse tõttu küllalt kahju pidi kandma teiste kergemeelsuse läbi. Konsul Mägi juhiti õnneliku käega ka paljude eesti kunstnikkude esisamme Riias. Nii said just tol ajal esimest „välismaa ristimist“ Riias tantsitarid Elmerice Parts, Ella Ilbak ja teised, kes saavutasid tähelepanuväärset edu.

Veel mitme eesti kunstniku esinemised leidsid tol ajal lätlaste poolt südamliku vastuvõtu ja neid pühitseti kui saavutusi eesti ja läti kultuuri lähenemises.

Minister Hellat oli saadikuks vaid lähemat aega, kuid sellegipärast osutus tema sütitavaks südameks tolleaegses seltsitegevuses. Oli ju ka minister Hellat üks endistest Riia Haridusseltsi „alustaladest“.

Minister Hellati järele tulid ajad, miliseid vist ükski Riia eestlane ei unusta: Riiga asusid kadunud minister Julius Seljamaa ja konsulid H. Kukk (nüüdne Maksude Valitsuse direktor) ja Jaan Mölder (nüüdne Majandusministeeriumi ametnik). Kõik kolm olid kaunemat aega Riias ja võtsid aktiivselt osa Riia eestlaskonna ja eesti seltside elust. Need südamlikud koosvõibimised, kas Eesti saatkonnas või eesti seltsides, milistel kadunud minister Seljamaa ühes oma

abikaasaga alati eesti külalislahkusele eeskujuks oli, seisavad kauni mälestusena kõigi südameis, kellel õnn oli neist koosviibimistest osa võtta. Ja neid oli palju.

Konsul Kukk andis oma agara tegutsemisega suurepärase eeskuju sinisele seltskonna tegelastele: tema poolt rajatud ja ellu kutsutud Riia Haridusseltsi Osakond saatkonna majas osutus tähtsaks ja mitmekülgseks teguriks Riia seltskonna elus.

Pärast hra Kukk'e lahkumist Riias sai tema asetäitjaks hra Jaan Mölder, suure silmaringiga inimene, tegurloomus seltskonnajõud, milliseid meil omal siinses seltskonnas vähe. Et hra Kukk'e „lapsuke“ — Haridusseltsi Osakond — suureks ja võimsaks „täiskasvanuks“ võrsuda võis ja suure seltsi kõrval Riias omaette eestlaskonna abikeskuse löi — see on energilise h-ra Mölderi aastaid kestnud töö ja vaeva vilj. Ka osutus hra Mölder selleks, kes suurepäraselt oskas eestlaskonda ta parimate esindajate näol Läti seltskonnale tutvustada ja lähendamisega lastele mitmeidki eestlasi Eesti-Läti suhete arendajaks välja „koolitada“. Et, näiteks, Läti-Eesti Sõprusühing oma senise tähtsuseni kasvada võis, on suurelt jaolt just h-ra Mölderi aastaid kestnud, sihikindel kaastöö Ühingu eesti sekretäriks hra V. Munters'i, nüüdse Läti välisministri, kõrval, kes Ühingu töötas läti sekretäriks. Kui veel mainida Hopa Haridusseltsi maja ülesehitamist, mille ühks mõjuvaks alusepanijaks oli jällegi hra Mölder, siis on selge, et eestlaskonna elus üle Läti on hra Jaan Mölderi osav ja mehelik seltskonnatöö ilusalt vilja kannud.

Minister Ed. Virgo saadikuks olemise aja tähtsaimaks jäädvastustmärgiks on tema poolt rajatud Läti-Eesti Sõprusühing, milline tegutses alguses Läti ministri, kadunud Alberingi juhatusel, keda pärast tema surma asendas vann. adv. Maartins-Anton. Ühing on osutunud küllalt tähtsaks teguriks Eesti-Läti suhete arendamisel. Ka oli hra Virgo'l osav ja õnnelik käsi eesti kunstnikkudele Lätis korduvate esinemiste võimaldamises. Samuti on hra Virgo palju ära teinud Riia eestlaste omavaheliseks lähenemiseks ja eestlaste Läti seltskonnaga tutvustamiseks. Just saadik Virgo ajal sai Eesti-Läti lähenemise ja sõpruse mõttele huvitatud ja sellega ka tööle kaasa tõmmatud ins. Herbert Rosenfeldt, nüüdne Eesti aupeakonsul Riias. Suurtööstuse juhina (kuulsa O. Wildenberg'i ühend. nahavabriku peadirektorina) on hra Rosenfeldt, kes on alalises kokkupuutumises laiemate ringkondadega Lätis, palju kasu toonud Eesti asjale Lätis. Hra Rosenfeldt on korduvalt oma mugavas kodus eestlasi vastu võtnud ja neid mõjuvatele Läti

seltskonnategejastele tutvustanud, võimaldades neile sellega tarvilike suhete loomist. Riia eesti seltside tegevusest võtab hra Rosenfeldt aktiivselt osa, olles näiteks ka kauaaegne Välis-Eesti Ühingu Riia klubi abipresident jne.

Nüüdsel saadikul hra minister K. Menning'il tuleb tegutseda ajajärgul, millal saadikud on enam kui kunagi varem tähtsa diplomaatliku tööga koormatud, siiski leiab hra Menning tihtipeale võimalust Riia eestlaskonda selle seltside tähtpäevil rõõmustada oma osavõetuga.

Praegune konsul Villem Kruus on Riia Haridusseltsi Osakonna esimeheks, millist ametit peaaegu kogu seltsi ehua kestel on ikka Eesti konsulid lahkesti täitnud. Hra Kruus on end rakenandanud tööle eestlaskonna huvides ka paljudel teistel aladel, pidades tihtipeale referaate nii Välis-Eesti Ühingu Riia Klubi kui ka Haridusseltsi õhtutel.

Sümpaatne atašee hra R. Kangro on riialane alles võrdlemisi lühikest aega, siiski võtab ta juba agaralt osa seltside tegevusest.

Ülemalpool toodud loetlus poleks täielik, kui mainimata jäädks abielupaar Pärli'd, kelle edukast eestlaste organiseerimistööst Antverpenis — hra Pärli olles seal praegu konsuliks — nüüd korduvalt kuuludub. Viibides saatkonna atašeenä Riias, oli hra Pärli ergutavaks seltskonnategelaseks oma tulise temperamendiga kõnes ja kriitikas, kuna proua Pärli Naisseltsi esinaisena aitas seltsi kõrgele tasemele viia.

Sama lubamatu on vaikida „truimast“ Riia saatkonna ametnikust prl. Jaaksonist, kes vist Riia saatkonna asutamistest saadik saatkonnas teenib. Kogu selle aja jooksul on prl. Jaakson eesti seltskonna ja seltside elust agaralt osa võtnud, mis on seltside tegevusele tulnud suureks kasuks, arvesse võttes prl. Jaaksoni mitmekülgset andekust. Kord on ta lauljannana rikastanud peo eeskava, kord on ta muul viisil seltsi üritustest osa võtnud — kuid ilma prl. Jaaksoni kaasabitada ei toimu midagi seltside elus. Ja kui mõelda, et Eesti saatkond Riias saab varsti 18-aastaseks, millisesse vanadusse prl. Jaakson näib olevat seisma jäänud, siis tekib tahtmata küsimus, kui noorelt ta siis õieti ametnikuks saatkonda võeti? K. V. S.

Riia eestlased esinevad rahvatantsudega.

23. ja 24. jaanuaril s. a. korraldasid saksa naisorganisatsioonid Riias peo, mille nimeks oli „Kultuur rahvatantsudes“. Paljude teiste rahvatantsude hulgas kanni ette ka eesti rahvatantsud „Tuljak“, „Labajala valss“, „Viru polka“ ja „Hüppetants“ Riia Eesti Haridus- ja Abiandmis-

seltsi tantsutrupi poolt Arn. Kasaku juhatusel. Korraldus oli igati rahuldav ja rohkearvuline rahvahulk jälgis suure huviga ilusaid rahvatantse.

Eesti rahvatantsud kanti ette neljapäärilise trupi poolt igati meeldivalt ja pälvivid rahva poolehoidu, nii et pidi antama kordamist. Sünjuures tahaksim küll teha etteheiteid hoolimatusele, mida Eestis osutatakse asjaosaliste poolt eesti rahvatantsude vastu. Kuna läti võimlemisõpetajad ja folkloristid piüüavad läti rahvatantse vabastada võõrastest mõjudest, kubisevad eesti rahvatantsudeks nimetatud tantsud viimaseist. Näiteks hilisemal ajal sündinud „Tuljaku“ juures avaldub tugevat rootsi mõju ja selle ettekanne lõppes täpselt samasuguste sammudega, nagu veidi varem ettekantud Rootsi tants, mis tekitas võõraste ees isegi piimlikkust. Kindlasti on siin laenajaks Eesti, aga mitte vastupidi.

Hoopis meeldivam oli „Hüppetants“, milles leiti küll vanade germaani tantsude väikest mõju, kuid mis rahuldab asjatundjaid. Läti rahvatantsude õpetaja palus kohe seda ka neile ära õpetada.

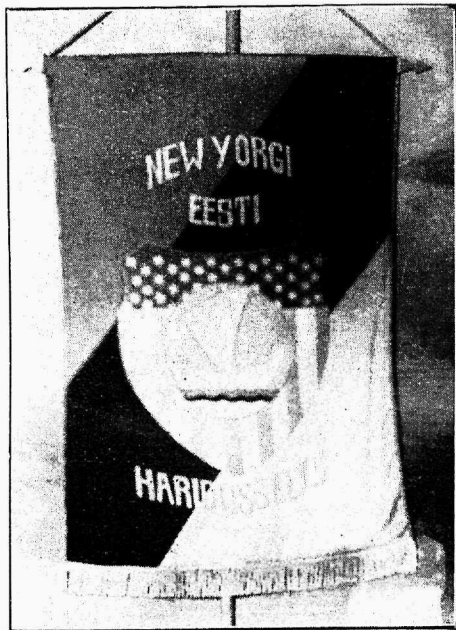
23. jaanuaril esinesid Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi rahvatantsijad ka veel YWCA rahvaste peol, mida korraldatakse siin iga aasta. Käesoleval aastal oli see pidu küll igati nõrgem eelmistel aastatel toimunuist.

30. jaanuaril esines Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi segakoor Riia raadio ringhäälingus kontserdiga Eesti helitööst. Kanti ette 8 parimat helitööd koorijuhhi hr. L. Jakobsoni juhtimisel. Enne iga laulu loeti ette laulu tekst läti keelse tõlkes. Koor esines kõigiti rahuldavalt ja sai läti ringhäälingu juhatajalt juba uue kutse esinemiseks ka Eesti Vabariigi aastapäeval. Veel ei ole selgunud Eesti Vabariigi aastapäeva pühitsemise täpsem kava, sellepärast ei ole ka saadud anda vastust esinemiseks.

Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi laulukooris on 50 liiget. Kooril on kavatus suvistepühade ajal teha külaskäiku Tallinna, kus ta siis Isamaaliidu Tallinna osakonna laulukoori ja Väli-Eesti ühingu lahkkel kaasabil korraldaks kontserdi.

*

Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsile saabus soovivaldus Aluksne Eesti Haridusseltsi Liepna Osakonnalt seltsi näite-trupi esinemiseks Liepnas Eesti Vabariigi aastapäeva puhul. Seltsi juhatus otsustas asja jaatavalt ja 28. veebruaril sõidavad Liepnasse külla näitetrupp E. Kangermanni näidendiga „Millest kaebasid kahurid“, seltsi tantsutrupi ja kõnega esineja. Sama näidend mängitakse 24. II Riias, seltsi poolt korraldatud peol. Näidendit lavastama on pahiitud hr. F. Pettaiid Eestist.

New Yorgi E. Haridusseltsi uus lipp.

New Yorgi eestlaste suurejooneline seltsitegevus viimastel kuudel.

Möödunud detsembri algul korraldas New Yorgi Eesti Haridusselts oma ruumides bazaar'i, mis kestis kolm päeva ja kujunes kõikidest seniolnutest suurejoonelisemaks. Seda eeskätt selle tõttu, et kodumaa reisilt saabus tagasi konsul K. Kuusik, kes tõi omaga kaasa haruldase kogu rahvuskostüüme ja värvilisi äratrükke parematest eesti maalidest, suuri kunstipäraseid ülevõtteid ja uuemaid eesti filme. Konsulaat muretsetes näitusele ka Eesti toiduaineid firmadelt, kes neid Eestist impordivad. Maiusmökkadele pakkus seetõttu palju huvi toidu- ja maitseainete osa, kus oli eesti sinki, lihakonserve, kalakonserve, juustu, kurke, jõhvikaid jne. Siis maiustused eesti kompvekitest, millega headuselt ei suuda võistelda Ameerika vastavad saadused. See oli esmakoräne juhus, kus eesti kaupadest oli bazaaril selline rikkalik väljapanek.

Peale selle uudiskauba oli bazaaril rohkesti teisi tavalisi väljapanekuid, mis olid saadud annetustena, nii et üldse bazaar jättis oma väljapanekutega väga rikkaliku mulje.

Bazaarile oli peale eestlaste tõmmatud ligi küllastajatena ka ameeriklasi, kellele eesti väljapanekud pakkusid rohkesti uut ja üllatavat. Ent ka eesti ringkonnad New

Yorgist ja selle lähemast ümbruskonnast aitasid kaasa suurema innuga sellele ühisettevõttele kui kunagi varem.

Basaari mitmekesidust tõstsid igasugused ettekanded ja lõbustused. Loterii, õnneratas, püssilaskmine jne. tõmbasid ligi rohkesti oma õnne ja osavuse proovijaid.

Basaari teise päeva õhtul Haridusseltsi näitetrupp kandis ette 2-vaatuslikku näidendi „Tõusiku kosjakäik“, mis läks üle lava suure hooga.

Kolmanda päeva õhtul näidati konsul Kuusiku poolt kaasatoodud Eesti värskeimat kultuurkroonikat, mis äratas teadagi erakordset huvi.

Basaar õnnestus kõigiti hästi, andes rekordilise tulu. Ülejääki oli 400 doll. Kõik väljapandud kodumaa toidu- ja maitseained müüdi ära viimseni. See hea ülejääk aitab tunduvalt parandada seltsi majanduslikku seisukorda.

*

13. detsembril pühitses New Yorgi Eesti Haridusselts oma seitsmendat aastapäeva ühise õhtueinega, millest osavõtt kujunes erakordselt rohkearvuliseks.

Seltsi esimees A. Pierce andis lähikese ülevaate seltsi asutamisest seitsme aasta eest. Tuli näha palju vaeva ja pida palju läbirääkimisi, enne kui õnnestus mitmed väiksemad seltsid ühendada üheks eluvõimsaks seltsiks. Ent nüüd võivad New Yorgi eestlased rahuldustundega tagasi vaadata oma seltsi tegevusele. Raskest depressiooni ajad Ameerikas ei jätnud oma mõju avaldamata ka eesti seltsikondlikule elule. Üksikud väikesed seltsid oleksid paratamatult hingusele läinud, ühendatult aga elati need raskest ajast üle ja paar viimast aastat on näidanud järjekordest tõusu seltsielus, mis laseb oletada illdist aegade paranemist.

Koosviibimisel võeti elavalt sõna ja tuletati meelde seltsi asutajaid, juhatus- ja lihtliikmeid, kes ühel või teisel teel seltsielu arendamiseks on kaasa aidanud. Nimetati härrasid Preasti (viibib praegu Eestis), C. Saart, A. Pierce'i, H. Peili, M. Reid, J. Loori ja paljusid teisi, kes seltsielus on etendanud tähtsat osa.

Koosviibimisel valitses ülev meeleolu, mis saavutas oma haripunkti, kui abielupaar Kaany'd kestva kiiduavalduse saatel üle andis esimehele raskest siidist seltsilipu, kingitusena seltsi seitsmendaks aastapäevaks. Seni seltsil oma lippu ei olnud ja aeti läbi Eesti riigilipuga. See puudus on nüüd selle ilusa kingitusega kõrvaldatud. Lipp on Kaany'de oma kombinatsioon ja käsitöö, umbes 2 meetrit pikk, 50—60 cm. lai, sini-must-valgel põhjal on Ameerika lipp kilbi kujul, mille keskel on Välis-Eesti märk, kõik vasta-

vais värves. Ning kuldtähtedega seisab lipul: „New Yorgi Eesti Haridusselts“.

New Yorgi eestlastele laialt tuntud agara seltskonnategelase Jiiri Annusoni peatse lahkumise puhul Ameerikast avaldati temale palju tänu ja lugupidamist väsimata töö eest seltsielus ning kingiti mälestuseks Haridusseltsi poolt eesti tähestikuga kirjutusmasin, kuna „Meie Tee“ toimetuse poolt hr. Annuson'ile üle anti „Meie Tee“ 5 aastakäiku kuldköites. Lahkujale sooviti head reisi ja palju õnne kaugel kodumaal.

*

Õnnestus hästi ka jõulupuu, mis korraldati 27. det. seltsi ruumides pr. L. Dreiman'i juhtimisel. Lapsed esinesid jõululauludega ning muude ettekannetega.

Ameerika traditsioonilisi kingitussukki ei olnud küll kuskil näha, kuid jõuluvanal oli palju tegemist kinkide väljajagamisega. Kingitusi said kõik koosviibijad, jõuluvana ei unustanud isegi vanemaid paljaspäisi „lapsi“.

*

Vana aasta saadeti 31. detsembril ära õige suure mürtsuga. See õhtu on kokku tõmmanud alati nii palju rahvast, et varematel aastatel oli raske liikuda. Arvestades sellega üüriti seekord veel teine saal lisaks, nii et ruumi jatkus kõigile.

Nii siis uus aasta võeti vastu kahes saalis kahe orkestri saatel suure müra ja käraga. On ju kord aastast lubatud igasuguste käratekitavate riistadega oma naabrite kõrvaltugevust proovile panna!

Meeleolu oli väga hea. Õhtu õnnestus kõigiti ja jättis seltsile ilusa summakese puhas tulu üle.

*

10. jaanuaril s. a. peeti New Yorgi Eesti Haridusseltsi ruumes seltsi aastapeakoosolekut, millest võttis osa 80 protsenti liikmeid.

Avasõna ütles esimees A. Pierce. Koosolekut juhatas Hardy Nurmisen, kuna protokollkirjutajaks oli Joh. Sabrok.

Seltsi esimees oma kõnes märkis suurt tõusu seltsielus ning avaldas kõigile seltsi osakondadele tänu kaastöö eest.

Järgnesid kassapidaja, revisjonikomisjoni, „Meie Tee“, nais-, pidu-, spordi- ja kirjandus-kunsti osakondade aruanded, mis kõik heaks kiideti ja ühel häälel vastu võeti.

Kinnisel hääletamisel valiti häälteenamusega endine esimees A. Pierce oma kohale tagasi, kuna uueks kassapidajaks valiti Aug. Lind.

Raskusi tekitas 5 juhatusliikme valimine, mis kaks korda nurjus, kuna kõik ülesseatud kandidaadid oma kandidatuuri

maha võtsid. Lühikese vaheaaja järele katsetati kolmat korda ja seekord õnnestusid valimised, mille tulemusena juhatusliikmeiks said Hugo Peil, Joh. Part, Hardy Nürmsen, Boris Nürmsen ja Ed. Derrik.

Revisjonikomisjoni valiti Jaak Jaakson, Karl Saar ja Aug. Norman.

J. S.

Buenos-Airese E. S. „Estonia“ 1936. a. tegevusest.

Seltsil omad ruumid.

Kui „Välis-Eesti“ möödaläinud aastakäiku lehitseda, siis on juba rohkem kui pool aastat sellest mööda, kui viimased teated B.-Airese E. S. „Estonia“ tegevusest ilmusid. Võiks arvata, et kas on „Estonia“ üldse oma tegevuse lõpetanud või on jälle mingisugune „mööda“ ajajärk seltsi tegevuses, mis paraliseerib igasugust eluavaldust seltsi elus. Tegelikult ei ole aga üks ega teine oletus õige, vaid väliselt on isegi „tõusu“ ajajärk, kui arvestada sellega, et möödunud aastal selts suutis endale muretseda iseseisvad ruumid.

Juba esimese B.-Airese Eesti seltsi asutamiseast saadik on unistust iseseisvatest ruumidest, kuid seniajani ei ole ka ülatgi unistustest kaugemale saadud, olgugi et viimastel aastatel ruumide küsimus sedavõrra raskeks kujunes, et seltsi olemine üldse küsitavaks muutus. Seda arvestades hakkas möödunud aprillikuul uue tegevusaasta algul valitud juhatus, konsul Th. Gutmanniga eesotsas, hoollega ruume otsima, mis seltsi tegevusele enam-vähem oleksid kohased. Ja lõppeks, kui juba asi peaaegu lootusetu näis, leiti kohased ruumid otse kesklinnas, kuhu ligipääsemine igalt poolt on kerge ja hõlbust. Ruumid oa sünnse Eesti pere kohta kohased ja küllalt avarad. Peale einelaua ja söögisaali, kuhu umbes 25—30 inimest mahub, leidub veel suurem saal pidude ja igasuguste koosolekute jaoks, raamatukogu — lugemistuba ning üks tuba einelauapidaja jaoks. Korjanduse ja pidude abil muretseti tarviline sisseseade ja ka kaunis hea klaver, mis seltsi edaspidiseks arenemiseks on nii väga tarvilik. Einelaua võttis enda kätte pr. J. Littosk, kel ka kõik esialgsed sisseseadmise raskest tulid kanda. Praegu saab seltsi einelauast lõuna- ja õhtusööke ja, kes soovib, ka õlut ning kõva „kärakat“. Seniajani on aga, kahjuks, eestlaste hulgast väga vähe einelaua tarvitajaid leidunud.

Oktoobrikuul ärapeetud poolaasta peakoosolekul juhatuselt ettekantud aruandest selgus, et 1. aprillist kuni 30. sept. l. a. on sisse tulnud 1553 pesot 50 ct. ja välja läinud 1649 p. 05 ct., kassas 73 p. 85 ct., einelauapidaja tagatis 85 p. ja ruumi-

de tagatisena 592 p. Inventar ja raamatukogu on hinnatud 2548 p. 45 ct.

6. juunist peale, s. o. sest ajast, kui seltsi ruumid üüriti kuni uue aastani, on iga kuu peetud üks peoõhtu ja peale selle 3 kõneõhtut. Kõnelesid konsul Th. Gutmann „Eesti Rahvuskogu ja tema ülesannetest“, hr. H. Idam „Eesti uema luule“ üle ning hr. J. Semper „Eesti kultuurilise ilme“ üle. Kõikidest kõneõhtutest võeti väga elavalt osa ja oleks väga soovitatav, et sellesarnaseid õhtuid peetaks järjekindlalt. Hr. Semperi siinsoitu oodati põnevusega ja tema siinviibimisest loodeti ergutust ja näpunäiteid seltsi edaspidises elus ja kultuuritöös. Kuid kahjuks kulus hr. Semperi aeg igasugustel ametlikkudel koosolekutel ja mitteametlikkudel olengutel sedavõrd ära, et temal isegi aega ei jatkunud mõnesuguste näpunäidete andmiseks selle üle, milliste Eesti rahvusikkude uudisteostega tuleks seltsi raamatukogu täiendada ja uuendada, kuna meil omal ju väga raske on otsustada. Ei saa siinjuures ka seda märkimata jätta, et hr. Semper on üldiselt täitsa valearvamises, kui ta „Pvl.“ nr. 331 järgmist kirjutab: „Huvi-
tav on tähele panna, kuidas, hoolimata ajalehelugemisest, ettekujutus Eestist on peatumata jäänud aega, kui sidemed kodumaaga tegelikult katkestati. Kirjandussõbrad kõnelevad veel „Siurust“ ja „Odamehe“ kirjastusest, liirikast ja novellist, mitte aga romaanist. Ei aimatagi vahepealseid poliitilisi muudatusi ning ollakse üllatatud, kui kuulidakse endiste parteimeeste moondumisest parteituteks.“ —

Ei, nõnda hull see küll ei ole. Oleks hr. Semper vaevaks võtnud kordki pilku heita seltsi raamatukokku, siis oleks ta teinud „leiduse“, et just romaan domineerib meie raamatute seas, kuna liirika isegi sedavõrd kehvalt esitatud on, et mõnikord ihulugemiseks mitte midagi ei ole leida. Nüisama on suuremal hulgal ka „Siuru“ ja „Odamehe“ saatused teada. Vast ehk noil „kirjandussõpradel“, kellega hr. Semper kokku puutus, on see kahe silmapaari vahele jäänud. Ka poliitilisi muudatusi jälitakse hoolega ja kõik enam-vähem „aimavad“ seda, mis Eestis sünnib. Vast linnade uuendatud välisilmet on ehk raske ilma nägemata ette kujutada, kuid see on ju ka kõige vähema tähtsusega.

Peale peo- ja kõneõhtute korraldati tähendatud aja jooksul ka lunch uuel nimetatud aukonsuli F. Halvorseni auku ja asutati naisring, kes ühe suurema peo korraldas.

See oleks siis seltsi tegevuse väline külg, kust tõesti välja paistab, nagu oleks seltsi edaspidiseks tegevuseks ja eduks väga laialdased võimalused. Kui aga lähe-

malt seda asja vaadata, siis tõusevad kahtlused ja tahtmatalt peab küsima, kas ruumide üürimisega on seltsil tõesti paremad võimalused avanenud edaspidiseks tööks ja eduks. Kui vaadata lähemalt seltsi ½ aasta aruannet, siis selgub, et üldväljaminekute kogusummast 1649 p. 05 ct. on ruumide üüriks, korrashoiuks, inventari muretsemiseks jne. ära kulunud 1435 p. 70 ct., mis on ümmarguselt 87 prots., siis on ligi 10 prots. asjaajamise kulusid, kuid haridusliikude ja kultuuriliste ülesannete peale ei ole üldse mitte midagi välja antud, sest selleks ei jatkunud raha. Raamatukogu on juba kauemat aega uuendamata, välja arvatud need raamatud, mis V.-E. Ühingu kingituseks on saadud. Näitering, mis endistel aegadel „Libahundiga“, „Mikumärdiga“, „Vaese mehe utetallega“ hakkama sai, magab surmanud. Naisama lonkab laulukoor. Asutati naisring, kuid see näeb oma ülesannet pidude toimepanemises, mis õieti pidutoimkonna ja juhatuse ülesanne peaks olema. Naisama on seltsi ruumid peaaegu alati tühjad, kuna need, kes ennemalt, kui seltsil omad ruumid puudusid, hädaldasid, et just ruumide puudumise tõttu on võimata intensiivsemalt töötada, seltsi tegevusest täitsa on eemale jäänud. Kui seda kõike kokku võtta, siis peab igaiüks otsekoheselt tunnustama, et seltsi sisemine elu ja tegevus ei ole mitte edenenum, vaid ennem vast tagurpidi läinud. Missugused asjaolud siin enam süüdi või põhjuseks on, — kas seltsilikkmete üldine loidus või juhatuse oskamatuse organiseerimises — seda on väljaspool seisjal raske ütelda, kuid see on tõde ja väga valus tõde. Ei ole ju mitte kerge ühel väikesel seltsil oma ette ruume pidada, kusjuures ära tuleb öelda kõigest muust, ja kui neid ruume mitte ei kasutata, vaid need peaaegu tühjalt seisavad, siis tõuseb tahtmatult kahtlus, kas kõik vaev end ära tasub. Loodame aga siiski, et naisugune loidus on ajutine ja möödaminev ning et selts lähemal ajal uue jõu ja hooga enda põhikirjas ettenähtud ülesannete täitmisele asub, ning selleks palju jõudu ja head edu!

C. K.

Rio de Janeiro eesti seltsi tegevus takistatud.

Rio de Janeiro eesti selts „Uus Kodu“ ei ole ikka veel suutnud täie hooga tööle asuda. Üheks põhjuseks on see, et selts on seni veel ametlikult registreerimata ja ei saagi selle tõttu erilist tegevust arendada, teiseks mõjuvad takistavalt omava-

helised hõõrumised kuulsa eesti „jonni“ tagajärjel. Ei jäta mõju avaldamata ka see, et paljud eestlased suhtuvad seltsi tegevusse õige loinult, eeskätt muidugi need, kes on abiellunud muulastega. On ju nende hulgas küllalt ka neid, kes siiski piüüavad oma rahvust süüliitada ja isegi oma abikaasasid eestistada, ent see näib jäävat tagajärjeta.

Ometi piüüame selle poole, et saaksime omale ühise eesti kodu, kus võiksime koos käia ja end eestlastena tunda. Alguks selleks on tehtud ja küllaltki vaeva sel puhul nähtud, jääb ainult loota, et tehtud töö ka vilja kannab, kuigi see ehk veel aega võtab.

Nagu mainitud, ei ole selts ametlikult registreeritud. Kuna meil kestab alles sõjaseadus, siis ei julgenud meie ka läinud aastal Vällis-Eesti päeva puhul korraldada avalikku koosviibimist. Siiski pühitseti siin Vällis-Eesti päeva perekondlikult mitmelgi pool, kus selleks avanes võimalus. Oldi koos, lauldi isamaalisi laule ja lasti isamaad elada. Tuletati meelde vanu häid aegu kodumaal ning mõeldi seal viibivatele omakstele, sõpradele ja kõigile eestlastele, kes sel päeval vaimus mälestasid oma suurde maailma laialivalgunud poegitütreid.

See pikk aeg võõrsil tundub unendona, tundub, nagu oleks meie arvukas eestlaste pere alles eile Brasiiliasse saabunud omale uut õnne ja uut kodu otsima. Ent sellest on möödunud juba 11 pikka aastat. Paljud meist olid sel ajal alles aalcalised, nüüd aga oleme juba kõik perekonnainimesed. Ainult üksikud meie hulgast on jõudnud heale järjele, suurem enamus meist on ikka alles oma igapäevase leiva teenijad. Ei ole vähe ka neid, kes on omale igavese kodu leidnud Brasiilia mullas.

Vancouveri Eesti Selts lõhenes.

Vancouveri Eesti Selts „Eesti Kodu“, mis viimastel aastatel avaldas tegevust M. Saare juhatusel, korraldades suvel piknikke ja talvel koosviibimisi, on nüüd lõhenenud. Hiljuti lahkus M. Saar esimehe kohalt ja nüüd on kuulda, et osa Vancouveri eestlasi kavatseb isegi teist seltsi asutada. Jõuluajal peetigi ühel ja samal õhtul kaks pidu, kusjuures mõlemad hästi õnnestusid.

Kahju vaid, kui Vancouveri eestlaste niigi väike pere jaguneb kaheks, sest ühiselt suudaksid nad kahtlemata palju tugevamana püsida.

Mitmesugust.

Eduard Jürgens.

Eduard Jürgens 50-aastlane Ärksama eesti seltskonnategelase juubel Sydneys.

Veebruarikuul s. a. saab Sydney eesti seltskonnategelane ja väliseestlaste organiseerija Ed. Jürgens 50-aastaseks.

Juubilar, kes enda sõnade järele on pea kogu oma elu tegutsenud seltsides, algas seltsi tegevusega juba 16-aastaselt Tallinna vanas „Estonias“, kus esines algul laulukooris, siis näitelaval jne.

Möödunud aastakümnete keskpaiku, haaratuna tol ajal puhkenud väljarändamise õhinast, siirdus ka tema Austraaliasse, et leida seal oma õnne ja avaramaid elamisvõimalusi. Kohe rakendus ta Sydneys värskest väljarännanud eestlaste organiseerimisele, tegutsedes algul eesti seltsis „Eesti Kodu“ ja asutades hiljem uue eesti seltsi „Linda“, mille esimeheks oli kuni seltside ühendamiseni 1927. a. Uues ühendatud seltsis „Eesti Kodu Linda“ oli Jürgens aktiivsemaid tegelasi, pühendades kõik oma oskused ja energia seltsi uute ruumide väljajehitamisele. Ka eestlaste majandusliku koostöö organiseerimisel on Jürgens'il silmapaistvaid teeneid. Praegu on ta Sydney eesti kaupmeeste seltsi esimeheks. Viiks pikale loetleda kõiki neid tegevusalasid eesti seltsides, kus Jürgens on alati temale omase agarusega kaasa tõmmanud.

Väliseestilises liikumises on Ed. Jürgens silmapaistvamaid kujusid ja ta on võitnud omale Sydney eestluse seas laialdase populaarsuse. Juubeli puhul õnnitlevad Ed. Jürgens'i väliseestlaste ringkonnad ja Vä-

lis-Eesti Ühing, kelle liikmeskonda Ed. Jürgens kuulub. R.

Toetus edasiõppimiseks Läti eestlasele.

Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna ettepanekul pöördus Ühing palvega haridusministeeriumi poole, et andekale, kuid majanduslikult kehvale Läti eestlasele Leonhard Troskale võimaldataks õppimist Vahi Põllutöö- ja Aianduse-Mesinduse koolis. Haridusministeerium tuli palvele vastu ning määras eelnimetatud õpilasele ühekordseks toetuseks Kr. 90.—.

Ühtlasi juhib ministeerium tähelepanu asjaolule, et haridusministeeriumi eelarves pole ette nähtud stipendiumide andmist välisrügi eestisoost kodanikele. Selles mõttes pole soovitatav välisrükkide kodanikele lootusi anda, et nende lapsed saavad Eestis haridusministeeriumi kulul prii kooli. Haridusministeeriumi soodustused välisrügi kodanikkude Eestis õppimise suhtes seisavad selles, et ta lubab neid Eesti koolidesse õpilasteks vastu võtta. Kui aga mõni välisrügi kodanik on mõnesse Eesti kooli astunud, selles mõnda aega töötanud, näidates head edasijõudmist ning eeskujulikku käitumist ja, kui õpilane on majanduslikult kehv, siis võib haridusministeerium seesugusele õpilasele harilikus korras toetust määrata, kooli õppenõukogu ettepanekul.

Üleskutse laulupeoks.

Laulupeod, — need on meie rahvuslikud kultuuri võidupeod. Enne iseseisvusaega, — siis olid nad võitlusele õhutajaks, rahvusliku enesusealduse, vabaduse ja iseseisvuse aadete sütitajaks.

Nad täitsid selle ülesande. Meie võit-sime võõra võimu. Mälestades seda võitu, ammutame laulupidudel uut jõudu iseseisva Eesti ülesehitamiseks.

Laulupeod on olnud ka suurimaiks muusikakultuuriliseks tegureiks. Meie iseseisvusaaja üldlaulupeod on paisunud imeteldavalt suurejooneliseks muusikapidudeks.

Olgu seda ka eelolev XI üldlaulupidu Tallinnas, 24.—26. juunil 1938. a.

Paneme kokku käded, ühineme laulus, mis kostku võimsalt ja kaunilt! Puistame oma südamest inimsuse parimat laulupeo helide kolde, et see südameste tuli hoiaks meid ärkvel võitluses oma kultuuri ja vabaduse eest!

EESTI LAULJATE LIIT.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Jaauarikuus oli sõitjate arv harilikult talvise vaikse hooaja kohta võrdlemisi suur. Eriti rohkesti siirdus eestlasi kodumaalt võõrsile.

A.-s. Eesti Reisibüroo kaudu sõitsid 1. jaauaril Itaalia Ühendatud laevaliiniil Sydneysse Aleksander Mathiesen, Osvald Raim oma abikaasa ja pojaga ning Adolf Tannenthal. Samal laevaliiniil sõitsid Austraaliasse 22. jaauaril prl. Aline Järv, Johannes Rebane, Eduard Pilt ja Elmar Pilt. Detsembri lõpul m. a. saabus kodumaale hra Milkop.

A.-s. Eesti Reisibüroo kaudu siirdusid 2. jaauaril Lloyd Triestino laevaliiniil Santosesse prl. Paula Blum ja 10. jaauaril Hamburg—Südameerika laevaliiniil Buenos Airesesse pr. Isa Vermann.

Rootsi-Ameerika liiniga sõitsid 18. jaauaril neli reisijat P.-Ameerika Ühendriikidesse, neist prl. Greta Heyman — Detroiti oma onu juurde, pr. Hilda Liiv — Chicagosse ja pr. Rita ning prl. Musette Jassel — Houstoni oma abikaasa ja isa juurde. Hra Gregor Jassel on Houstonis tuntud viiulikunstnik.

Sama laevaliiniga sõitsid 4. jaauaril New Yorki pr. Adelaide ja prl. Miliza Nidas. Nad on praegu Jaapanis viibiva Eesti klaverikunstniku Vladimir Padva abikaasa ema ja õde.

Rootsi-Ameerika laevaliiniil jõudsid 3. veebruaril Soome, kust nad lennukiga Tallinna sõitsid Jaan, Lydia, Asta ja Viktor Kallit ning prl. Minna Annus.

Cunard White Star Line'i kaudu sõitsid 23. jaauaril Montreali prl. Dagly Jürgenson ja New Yorki Eesti tuntud suurtööstur Oskar Kerson.

Jaauari keskel saabusid Narva kaudu Eestisse Nõukogude Vene kohtuniku perekond Maria Ševeljev, poeg Igor ja 75-aastane ema Anna Kerner, kes on rahvuselt eestlased.

Lehtede teatel sõitis 16. jaauaril Berliini Arthur Velborn, kus ta kavatses Hispaania saatkonna poole pöörduda, paludes end vabatahtlikuna Hispaania sõjaringidele saata.

Odessast tuli 25. jaauaril Eestisse maailmasõja ajast võõrsil viibinud Johan Mühlbach, kes sõitis Põltsamaale sugulaste juure.

Lääne-Siberist, Tshenovski rajoonist saabus kodumaale Kaarel Ojaperv oma 5-liikmelise perekonnaga. Nad sõitsid esialgu Võrumaale oma sugulaste juure.

Narva kaudu tuli jaauari lõpul Eestisse Kaarel Juht oma tütre Salmega, kes 23 aastat Venemaal on elanud. K. Juht on tuntud kontrabassi-virtuoosi Ludvig Juhi lellepoeg.

V.-E. Ühingu teateid.

Välis-Eesti Ühingu algas tuleval suvel, üldlaulupeo ajal Tallinnas peetava 3. Ülemaailmlise Välis-Eesti kongressi eeltöödega. Et laiaulatuslik kongressi kava mitte liiga pikaks ei veniks, otsustas Ühingu juhatus organisatsioonidelt ja aruandvatelt isikutelt paluda ettepanekute ja referaatide esitamist kirjalikult. Praegu koostab ühingu vastavad ringkirjad ja üleskutsed, mis saadetakse kõikidele Välis-Eesti organisatsioonidele.

Ülemaailmlise Välis-Eesti kongressi ajal kavatsetakse korraldada ka 2. Välis-Eesti näitust. Seni on ühingu saadetud õige mitmekülgset ja väärtuslikku materjali, mida näitusel hästi saaks kasutada. On loota, et Välis-Eesti organisatsioonid ja tegelased näituse korraldamisele kaasa aitavad, saates ka edaspidi Välis-Eesti liikumist käsivat materjali.

Ühingu juhatus võttis vastu Valga osakonna kodukorra ning määras kindlaks sisemise vahekorra osakonnaga. Ühingu Valga osakond töötab väga edukalt ning on suureks abiks üle piiri asuvate Läti eestlaste organisatsioonidele.

Ühingu liikmeteks võeti vastu:

Alexius, George, tuletorni ülem, Scotch Cap, Alaska.

Dreyman, Elvire, õmbleja, New York.

Jürgens, Franz, tööstur, Tallinn.

Jürgens, Hilda, äriomanik, Tallinn.

Karing, Aksel-Leopold, nahatööde meister, Kaunas.

Lelle, August, meister, New York.

Mahlberg, Jaan, saatkonna attaché, Kaunas.

Maidre, Villem, maavalitsuse abiesimees, Valga.

Mauring, Ervin, helikunstnik, Detroit.

Peep, Heino, riigiteenija, Valga.

Sermat, August, notar, Võru.

Siefert, Helene-Marie, Kaunas.

Šmauskas, Eleonore, Kaunas.

Tsenit, Ervi, kingsepp, Ape, Läti.

Väliseestlase surm.

Jõulu ajal üllatas kurb sõnum Vancouveri eestlasi: noor, 29-aastane Otto Leithammel suri operatsiooni tagajärjel. O. Leithammel, kes põdes selgroo põletikku, on pärit Tallinnast, kus praegu elavad ta vanemad. Matused toimusid 28. detsembril rohkearvuliste kohaliku eesti koloonia esindajate saatel.

Kursisedel.

9. veebr. 1937.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.68	„ 3.74
1 Kanada dollar	„ 3.64	„ 3.74
100 Prantsuse franki	„ 17.14	„ 17.42
100 Saksa rüügim.	„ 135.—	„ 138.50
1 Austraalia nael'st.	„ 13.50	„ 14.30
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 71.—	„ 73.—
1 Belgia belga	„ 62.25	„ 63.15
1 Itaalia liir	„ 17.19	„ 19.—
1 Austria šilling	„ 68.60	„ 70.30
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.74
1 Argentiina peso	„ 1.—	„ —
100 Brasülia milreisi	„ 19.50	„ —

Lugejate kirjakast.

Kallid suguõed ja -vennad!

Välis-Eesti liikumine näitab, et meie — väliseestlased — oleme tunnustatud üheväärilisteks kodueestlastega. Nü on siis ka meil õigus võtta sõna oma keele arengu kohta. Meie siin Austraalias oleme tihti peale arutamud eesti keele uuenduse küsimust ja oleme jõudnud otsusele, et on väga tervitatav, et meie eesti keelt täiendatakse uute sõnadega. Oli ju

meie keel väga vaene ja paljude mõistete tarvis ei olnudki vastavaid sõnu! On loomulik, et neid tuli leida. Sõeludes uusi loodud sõnu, peame tunnustama, et nad on täiesti omapärased ja kõlaliselt kaunid.

Hiljuti võtsid Ameerika eestlased „Välis-Eesti“ veergudel sõna „härä“ ja „proua“ tarvitamise kohta eesti keeles (v. kirjast „Välis-Eesti“ nr. nr. 7 ja 9, 1936), soovitades neid saksa päritoluga sõnu asendada eestipäraste „isanda“ ja „emandaga“. Ent soovitatavad „isand“ ja „emand“ on ju samuti pärit ajast, millal meid valitsesid sakslased. Ainult et „härä“ ja „proua“ olid mõisasaksad ise, kuna „isandaks“ ja „emandaks“ hüüiti mõisaantvärke, kubjast, aidameest ja nende naise. Ja peab tunnustama, et need isandad ja emandad on meie rahva viha palju suuremal määral ära teeninud kui saksad ise. Härä küll käskis, ent isand ja emand olid need, kes muutisid orje mõisatallides, olles ometi ise ka orjastatud rahva soost.

Nii siis ei tohiks „isand“ ja „emand“ eesti rahvale sugugi vastuvõetavamad olla kui „härä“ ja „proua“, missuguseid sõnu tarvitatakse paljudes keeltes ja rahvaste poolt, kes pole üal saksa survet tunnudki.

G. KEREMAN.

Queensland, Austraalia.

ÜHISTEGELINE
KINDLUSTUSSELTS

EEKS-MAJA

TALLINN, VABADUSVÄLJAK 10
TELEFON 478-OS.

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman.

Talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind: välismail \$1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 426-60. Tallinnas, 10. veebruaril, 1937.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1937.

Täis nooruse jõudu,

vaimult värske ja sisult uus on
„Uus Eesti“
igapäev.

Tellige „UUS EESTI“ ja Teie saate
endale parima ning huvitavama ajalehe.

Tellimisi võtavad vastu üle riigi kõik
postiasutused, „UUS EESTI“ esindajad
ja kontorid kõigis tähtsamais keskusis.

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIIONI ÄRI.

Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.

Oma puksiirid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.
Tartus, Ülikooli 44.
Valgas, Maleva 2.
Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

Kaubandus- Tööstuskoja Teataja

ilmub
kaks korda kuus

Toimetus ja talitus:

Kaubandus-Tööstuskoda

Tallinnas, Pikk t. 20. Telef. 426-15.

Millest kirjutab Kaubandus-Tööstuskoja Teataja?

„Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ paneb erilist rõhku sisu mitmekesidusele, tuues ärialal tegutsevale lugejaskonnale hulga väärtuslikku, populaarselt kirjutatud lugemismaterjali artiklite näol parimate majanduselu tundjate sulest kaubanduse, tööstuse, panga ja kinnitustasjanduse ning merisõidu alalt, eriti aga praktilisi näpunäiteid organisatsiooni korraldamise ja kauba ostu-müügi kohta. Edasi toob „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ igas numbris ärimehel hädavajalikku informatsiooni turgude, kaubahindade, rahakursside, uute seaduste ja määruste ning paljude teiste igapäevases ärilises tegevuses lahendust nõudvate küsimuste kohta. Suurimat tähelepanu pöörab „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ puuduste ning väärnähtuste selgitamisele meie maksusüsteemis ja uute kaubandusse ning tööstusse puutuvate seaduseelnõude refereerimisele. Samuti leiab Kaubandus-Tööstuskoja tegevus aegkirja veergudel võimalikult täielist peegeldust, luues kindla ja vahetuma ühenduse meie majandusliku parlamendi ja selle valijate vahel.

Juhtiva koha eesti ajakirjanduses omab „Vaba Maa“

Koos Eesti riigiga on ta kasvanud võimsaks avaliku elu teguriks. Eesti riigielu juhtimises on „Vaba Maa“ seisukohad olnud alati mõõduandvad.

„Vaba Maa“ on au sees ja lugupeetud igas tõsise eestlase kodus. „Vaba Maa“ toob iga päev värskemaid uudiseid välismaalt ja kodurajalt, omab täieliku siseriigi uudiste nurga ja naeruvääristab vestetes meie elu varjukülgi. „Vaba Maa“ on ainus leht, mis paneb rõhku lehe välimuse kaunistamisele ja avaldab kunstipäraseid värvipilte.

Tellides välismaale maksab 1,15 dollarit kuus.

O-ü. „Vaba Maa“ väljaandel ilmuvad veel: „Rahva-leht“ kolm korda nädalas huvitava ja elava sisuga, peale kuivade päevauudiste pakub ta ka südamele midagi. Tellides kolmeks kuuks 1,15 dollarit. „Maa Hääli“ — kolm korda nädalas ilmuv maarahva ajaleht, tellides —.35 dollarit kuus. „Esmaspäev“ omapärane nädalleht, toob seda, mida teistes lehtedes asjata otsite. Tellides pooles aastas —.90 dollarit.

Tellimised saata

„Vaba Maa“
peatalitus

Tallinn, Estonia.